

GAZETA LITERARĂ

pag. 31
MARIA BANUȘ
Eminesciene (versuri)

pag. 6:
Actorii și posibilitățile de GEORGE VRACA

Anul XI Nr. 10 (520) Joi 5 martie 1964

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 ban!

sentimentul pământului...

„Plenara Comitetului Central, anunța tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în acele istorice zile de martie 1949, are la ordinea zilei problema muncii partidului pentru transformarea socialistă a agriculturii, în cadrul marelui proiect de construire a socialismului în țara noastră”.

Impunătoare ordine de zi! În urma ei stătea complexa și dificilă „problemă țărănească”, „eterna chestiune țărănească”, coșmarul vechii societăți burghezo-moșierești, problemă a cărei rezolvare științifică și deci profund umană n-a putea aduce decât revoluția socialistă. Am trăit zilele acelea de intensă vibrație morală, când practic se desena drumul de mișcare al citorva milioane de lucrători ai pământului.

Acel mișcare este ziua noastră de azi... Am trăit cu și mai vibranta emoție clipa în care, de la înalta tribună a Marii Adunări Naționale, întrunită în sesiune extraordinară, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej anunța: „În Republica Populară Română socialismul a biruit la orașe ca și la sate”.

Avem acum un mare ogor socialist, întins cât și țara. L-am creat în numai cincisprezece ani. Realitatea lui a crescut în noi atât de organic, încât azi, după numai cincisprezece primăveri, vastele întinderi colectiviste ni se par întemțate în înfățișarea lor actuală, dintotdeauna. E un înălțător sentiment de integrare, de fuziune cu cimpia fertilă a țării și, pentru înția oară, un asemenea sentiment, purificat de zgura egoismului elementar, se poate numi cu adevărat un sentiment al pământului, cu un cu totul alt conținut decît l-a putut vedea încă. Ce însemnă el?

Mica proprietate parcelară pulverizase practic pământul României nu numai în vreo 3.000.000 de bucăți, — numărul familiilor țărănești, — ci de fapt în dublul sau triplicul acestei cifre, fracturând geometria suavă a cimpurilor în bulgări meschinoi de țărână. Un pețec de pământ, un om. Tăndărită de acesta de ogoare cîrpite în felurite culori și dădeau privitorului un sentiment dezolant. Familia țărănească rezuma, în condiția ei, țara de pluguri și seceri. Agricultură ca proces de muncă social însemna de fapt plugăria lui Petre, Vasile sau Ion, deși fiecare dintre aceștia ținea de un același popor. Cele 3.265.866 de coase, cele 5.435.543 de seceri, cele 4.757.223 de furci numărate în „Enciclopedia României” cu un scrupul și cu o minuție de boabe de mac alese din nisip, nu însemnau echivalentul unei energii, ci, dimpotrivă, despărțirea puterii fertile a unui popor în fracțiuni de energie existeriale. „Chemarea glii!”?.. Cite-mănevre cu ceată, cită literatură de uz electoral, cite patimi derelictive în jurul acestei ticluri de silabe, aroperindu-se cu ele sărăcia, boala, nepuțința celor încovoiați pe sapă! Cite cîrdiri de scribi și retori de alegeri au tot încercat să dea gaură vîntului „încercînd noțiunea”, ridicînd-o la rang de definiție pentru agramii. Cei cu latifundiile preferau să le lase celorlalți doar această „chemare a glii!”. Ca și golarăgul din Rabelais, ce pretindea plată pentru mirosul fripturii, acești înși șocoteau patriotismul imposabil, iar nevoia de piine a celor mulți un privilegiu social. Agricultură însemna plugărie, petecetele de pe suptul o geografice, trista geografie a pământului românesc.

Ogorul acesta colectivizat a crescut pe hartă cît toate cîmpurile țării, a crescut în noi, în inimile noastre, el a devenit o sursă de mîndrie patriotică, legitimînd sentimentul că patria este a tuturor celor ce muncesc.

E un sentiment care crește simfonice. Ogorul s-a legat cu uzina, uzina e copartășă producției de piine, și, la fel, întreaga societate de muncitori, țărani, intelectuali. Cele 65.000 de tractoare, cele 62.000 de semănătoare, cele peste 32.000 de combine, miile de autocamioane, motare electrice, pompe de irigație, utilaj mecanic pentru ferme etc. sînt agricultura din regimul rutinei și izolării aducînd-o, împreună cu lumea satului, în centrul victorii sociale, legînd-o prin miile de fire cu întreg ansamblul creației unui popor.

Urmărind vizita conducătorilor partidului la principalele uzine pentru produse chimice care vor intra nu peste mult timp în funcțiune, știm, știm cu toții, că aici, în acest sector aparent deslipit de ogoare, se hotărăște una dintre esențialele coordonate ale producției moderne de piine. Urmărind, cu puțin înainte, popasurile la marile construcții energetice risipite pe văi de apă și munți, știm de asemenea că fluxul solar izbucnit din aceste cetăți se va împărtăși generos și asupra cîmpurilor, sporindu-le potențialul bogat.

Spicul a sînt pe lanșeta prestigioasă a proiectantului de noi forme vegetale, ca și schema aparatului, ca și silueta unui monument. La zveltăca firului și greutatea în carate a bobului copt contribuie savantul, inginerul, mecanizatorul, simplul colectivist. Legătura trece prin toată aria muncii, dintr-un hotar în celălalt hotar, cuprinzînd uzine și fabrici, institute și școli, stațiuni de mașini și tractoare, gospodării colective, ca și cum acest spic, spicul fertilității pământului românesc, ar avea țesute rădăcinile pe sub întreaga stea. El devine ca și uzina nouă, ca și noua hidrocentrală, ca și nou institut de învățămînt, un coeficient al energiei populare, o expresie a civilizației lui.

La 3-5 martie 1949, în urmă numai cu cincisprezece ani, cîmpia cu toate contradicțiile ei, cu toate satele, rînilor, nevoile ei, cu toate cele citeva milioane de parcele, fiecare însemnînd o cîmpie, a meditat cu înțelepciune la destinul ei de viitor. Documentul, Rezoluția Plenarei C.C. al P.M.R., este un model de clarviziune științifică marxist-leninistă, de înaltă răspundere față de mersul revoluției noastre socialiste. Documentul a fost înșușit de istoric al nostru. Documentul a fost înșușit de istoric al țării noastre. Documentul a fost înșușit de istoric al civilizației printr-un salt istoric în care decada masoară o transformare din temelii. Lichidarea hațurilor, mecanizarea, chimizarea, ridicarea colectivității la știința agricolă nouă sînt laturi ale aceluiași proces, al cărui început l-a vestit Rezoluția din 3-5 martie. La Brașov, la fiecare 11 minute ies pe porțile uzinei un tractor. Statul năzuiește spre un asemenea ritm.

Este încă o măsură a capacității populului român de a face istorie, de a sui treptele timpului cu pași uriași.

Ug pas cît toată aria țării, într-o secundă cîncisprezece ani...

Paul ANGHEL

CEVA DESPRE ORIGINALITATE

Titlul volumului Aventura lirice relevă ceea ce conținutul lui înădă: un poet ce descoperă lirismul în cotidian și căruia obșnuitul îi apare ca ferie și semnificație. Raportarea gestului oarecare la coordonate solenne îl acopre, literar vorbind, pe Geo Dumitrescu de Geo Bogza, de care îl separă însă faptul că mai tinărul poet e credincios, dintre modalitățile timpului, doar prezentului. Dacă, asemeni lui Bogza, autorul Aventurei lirice cunoaște proiecția spațială fantastică, astfel încît poate întregine conversații anicale cu globul pămîntesc, micșorat la proporții aproape umane, în schimb cealaltă coordonată, temporară, nu cunoaște deplasarea spre trecutul imemorial, geologic, ce situează concretul bogzan într-un context urias; busola lui Geo Dumitrescu arată, mereu prezentul. Situația în cotidian și prezent, deși exactă, este prea generală totuși pentru a putea surprinde tonul atît de personal, atît de altul, atît de al său, al poetului. Declarația patetică, firește, cu ceva din melancolia albastră a jocului de-a vacanța... Apropieri utile, dar care reclamă, fiecare, delimitări, apropieri ce nu reușesc, toate la un loc, să acopere sfera specifică a poetului: fiindcă, în defnitive, ele nu fac decît să mărturisească însemnarea lui Geo Dumitrescu în aera familie de poezii ce descoperă miracolul cotidianului, lirismul obșnuitului.

Paul GEORGESCU

(Continuare în pagina 7)

Pasul Prislopului

DE A. E. BACONSKY

Prislopul e sus, undeva la răspîntia Maramureșului cu Moldova de miazănoapte. Sus, într-o lumină albastră, flueră drumul acela străvechi, fluieră și coborînd în răstimpuri stîncile acoperite de mușchi, punînd pretutindeni o stăpînire vremelnică. Spectrele erau ale brazilor ca pe niște solzi întunecați. Am urmat serpentinele lui pînă pe culmea învîlăuită de aerul răfălat al înălțimilor, am văzut pietrele negre și vulturii lui; ca o stea uriașă păreau munții răsuciți în toate direcțiile; ca o creangă de piatră în singurătate și-n liniște.

Nicăieri, niciodată, n-am înțîlnit atîta singurătate și liniște. Văle se duceau undeva mistuindu-se-n ceață. Se duceau uneori și pădurile scuturînd în soare coame de cai.

Numai spectrele lungi creșteau după-amiaza înfiorînd iarba cu atingerea lor, luînd chipuri mereu schimbate, urcînd și coborînd în răstimpuri stîncile acoperite de mușchi, punînd pretutindeni o stăpînire vremelnică. Spectrele erau ale brazilor ca pe niște solzi întunecați. Am urmat serpentinele lui pînă pe culmea învîlăuită de aerul răfălat al înălțimilor, am văzut pietrele negre și vulturii lui; ca o stea uriașă păreau munții răsuciți în toate direcțiile; ca o creangă de piatră în singurătate și-n liniște.

Insusirea evidenț scurte de a avea, ca să spun așa, neryul-actualității, este oportunități pentru oricine. O investigație atentă în bogatul și nu o dată interesantul material oferit de speciile prozei scurte, ar duce, cred, la reconstituirea unei sugestive imagini a lumii noastre de astăzi. Viața satului contemporan își găsește loc în năvelă, schiță și povestire începînd chiar cu evenimentele din anul războiului și ai perioadei imediat următoare (în scrierile unor autori ca: V. Em. Galan, Marin Preda, Eugen Barbu, D. R. Popescu, Remus Luca, Al. Ivan Ghilii, Ion Istrati, Vasile Rebreanu și alii). Reține atenția faptului că proza scurtă, în ansamblul ei, urmărește consecvent fenomenul de constituire a noii psihologii țărănești. Aceasta decurge din existența unui intens proces de reconsiderare critică a valorilor din perspectiva umanismului societății noastre. De aici aparitia unor eroi cu o bogată viață interioară, oameni solicitați să mediteze lucid asupra proceselor de viață în care se angajează: Țăranul satului colectivizat nu mai poate, ca altădată, trăi izolat, desprins de cele înconjurătoare, lăsînd să treacă pe lingă el, indiferent, fluxul existenței sociale. Chiar primele nevele, schițe și povestiri despre satul orientat pe drumul revoluționar al colectivizării ne dau sentimentul că, odată cu cele petrecute pe plan general, și în viața individuală se întâmplă ceva ireversibil, de o însemnătate hotărîtoare. As aminti, pentru calitatea lor, două nevele ce marchează practic primii pași decisivi pe drumul unei maturizări artistice pe care a

Lui Shakespeare

Prin labirintul crimelor, prin vicii, prin singe, printre crini, o, ce firesc e mersul tău și cînt de fineresc, înalt ca lumea înfrunzind suplicii,

însă mereu știind că lașii, micii, chiar de-s uriași, nu pot ce-i omenesc în năruie, fiindcă își găsesc în chiar făptura lor oglinda fricii...

Tu, Shakespeare, printre flăcări, mă conduci...

Dă-mi mîna și arată-mi iar și iară că omul este mai presus de duci,

că mîna este mai presus de ghiară și că pedepsitoarele năului din iarnă ies, suind spre primăvară.

Eugen JEBELEANU

IULIA ONITĂ „Colectivistă”

Numai spectrele lungi creșteau după-amiaza înfiorînd iarba cu atingerea lor, luînd chipuri mereu schimbate, urcînd și coborînd în răstimpuri stîncile acoperite de mușchi, punînd pretutindeni o stăpînire vremelnică. Spectrele erau ale brazilor ca pe niște solzi întunecați. Am urmat serpentinele lui pînă pe culmea învîlăuită de aerul răfălat al înălțimilor, am văzut pietrele negre și vulturii lui; ca o stea uriașă păreau munții răsuciți în toate direcțiile; ca o creangă de piatră în singurătate și-n liniște.

Nicăieri, niciodată, n-am înțîlnit atîta singurătate și liniște. Văle se duceau undeva mistuindu-se-n ceață. Se duceau uneori și pădurile scuturînd în soare coame de cai.

Numai spectrele lungi creșteau după-amiaza înfiorînd iarba cu atingerea lor, luînd chipuri mereu schimbate, urcînd și coborînd în răstimpuri stîncile acoperite de mușchi, punînd pretutindeni o stăpînire vremelnică. Spectrele erau ale brazilor ca pe niște solzi întunecați. Am urmat serpentinele lui pînă pe culmea învîlăuită de aerul răfălat al înălțimilor, am văzut pietrele negre și vulturii lui; ca o stea uriașă păreau munții răsuciți în toate direcțiile; ca o creangă de piatră în singurătate și-n liniște.

adus-o asupra satului contemporan proza noastră: Desfășurarea de Marin Preda și Lența de Francisc Munteanu. În prima, preocupat de a da relief convingător crîncenei înclătări de clasă, autorul urmărește atent cum într-un asemenea context de probleme sociale eroul central, Ilie Barbu, se regăsește pe sine. Dintr-un Țăran sărac, e adevărat, fundamental nemulțumit dar adesea timorat și hărțuit de complexe, personajul lui Marin Preda devine un om stăpînit de sine, conștient de valoarea sa personală și capabil să urmărească, prin luptă și pînă la capăt, țelul ce și l-a propus. Cum remarcă S. Danciu (Direcții și tendințe în proza nouă, pag. 37), în momentul în care cauza revoluției învinge, prin înființarea gospodăriei colective, la Ilie Barbu „semnele modestiei exagerate au pierit și semetia cîmpănită marcează evoluția radicală a eroului”. Ca în atîtea alte locuri din opera noastră, autorul romanului Risipiitorii, și aici a înțuit exact acel punct de contact hotărîtor dintre dinamică istoriei și saltul calitativ petrecut în conștiința personajului. Eroina lui Francisc Munteanu, din năvela amintită, materializează artistic ideea în discuție, în raport cu un aspect desprîns din universul vieții intime, sentimentale. Cînt baza social-economică a satului s-a schimbat, Lența nu mai poate în nici un caz accepta o situație propriu zisă alte orînduirii sociale. Conștiințea alături de Goldiș (omul mult mai virtuos decît ea și pe care nu-l iubește), în momentul cînd femeia, obiectiv, are posibilitatea de a-și realiza independența materială, se dovedește a fi total

orășele ei cu artere fosforescente, vedeam turnuri fumegînd în văzduh și stîlpi de înaltă tensiune, ca niște antonii de beton profilați pe orizonturi concentrice. Închideam ochii și călătoream pe întinderea unei țări pe care oamenii de aici și de pretutindena o numesc România. Pentru mulți poate, țara aceasta era încă neștiută pînă nu demult, pînă la noua ei întemeiere contemporană de la care abia se vor implini în curînd două decenii. Lor, Prislopul le vorbește despre marea jertva a lui Prislopul silvestre, despre liniștea pietrelor răsărînd dintre ierburii ca niște capete enigmatice. El vin de departe și dintre cîntecele fără cuvinte, ale Prislopului, nu-l aud decît pe unul care

e al frumuseții sălbatice. Dar mie nici unul nu-mi rămînea străin și sus acolo în răspîntia vîntului cu luminile migratoare ale unei zile de toamnă, am tăcut ascultîndu-le. Și căutam către miazănoapte și răsărit. Și urmăream în amintirea de fum, firuș apelor ce coboră spre Dunăre.

Da, repeta vîntul, pe-aici au trecut călăreții. Pe aici au trecut cu armurile lor medievale cei ce mergeau să întemeieze Țara de Sus, patria bunilor și a străbunilor tăi. Și pe cînd coboram gîndindu-mă că marea jertva a lui Prislopul silvestre, în faptele noastre de astăzi, munții se întorceau în soarele oblic și culmea Prislopului ardea ca un scut de aramă.

LOGICA SOCIALĂ ȘI DETERMINAREA CARACTERELOR

POVESTIRI DESPRE SAT

lipsită de rațiune și, în consecință, nu mai poate daînu. Cîntorul are, astfel, convingerea că afirmarea personalității își găsește adevăratul tergo propice numai în noile, condiții de viață socială, generate de socialism.

În lucrările amintite, procesul de formare a noii conștiințe, la Țăran, era pus în legătură cu forme directe, fundamentale antagonice, ale luptei dintre vechi și nou. Ca urmare a faptului că terenul principal al acestei lupte, după încheierea colectivizării agriculturii, este în sfera conștiinței, în ultimii ani, proza noastră, animată de același obiectiv, s-a remarcat prin numeroase tentative de a descoperi noi date ale problemei și, totodată, de a privi nuanțat aceste date. O contribuție masivă, în acest sens, aduce tînăra generație de prozatori. Pentru critica literară, un motiv de ample și, adesea, aprinsă discuții au fost povestirile, schițele și nevelele scrise de o seamă de tineri deosebit de înzestrați. Am în vedere volume ca: Umbrela de soare de D. R. Popescu, Dincolo de nisipurile de Fănuș Neagu și, în vremea din urmă, Copacul de Sorin Titel și povestirile de Nicolae Velea.

La primul dol s-a subliniat îndeosebi faptul că „descoperirile” constau în lupta cu ele însele a unor personaje (din Pădurea, Nabucodonozor și altele) în momentul cînd femeia, obiectiv, are posibilitatea de a-și realiza independența materială, se dovedește a fi total

La primul dol s-a subliniat îndeosebi faptul că „descoperirile” constau în lupta cu ele însele a unor personaje (din Pădurea, Nabucodonozor și altele) în momentul cînd femeia, obiectiv, are posibilitatea de a-și realiza independența materială, se dovedește a fi total

PE SCURT DEPREZ

Sugestivul titlu „Ma uit in ochii copililor” care figura pe coperta volumului de versuri apasat mai de mult, poate ca va restitui o anumita idee...

Unii inelarii elililor, a unor reprezentari sensibile despre lumea in care traiesc, despre realitatea supranaturala...

Ion Brad recurga in chip teribil si la incalzirea inspiratiei teologice, disolventa realitatii, impunandu-i ceva din ceea ce lumineaza fantasia...

Ion Brad pentru ce piesele sale mai bune din volum stau deosebit in ceea ce se refera la parodiază...

Profesor de limba romana la o scoala dintr-un sat, ca forma de literatură, este o expresie a unei epoci...

Victor Eftimiu lucrează în momentul de față la romanul istoric „Pe urmele zimbriului”...

Profilul ideologic al lui Mărorescu

În ultimul număr al revistei „Cronica literară” (1963/1964), Hora Bratu publică un articol consacrat concepțiilor social-politice...

Tot în ultimul număr, înfățișată metoda face juror și la interesanta rubrică „Oblictorii”...

Marin Sorescu: „Singur printre poeți”

Florin Mugur: „Serile din sectorul nord”

Cezar Baltag

Teodor Virgolici

al b-

— dacă autorul (Romulus Alexandrescu) s-ar feri să ofere și un exemplu...

— dacă autorul (Romulus Alexandrescu) s-ar feri să ofere și un exemplu...

— dacă autorul (Romulus Alexandrescu) s-ar feri să ofere și un exemplu...

— dacă autorul (Romulus Alexandrescu) s-ar feri să ofere și un exemplu...

— dacă autorul (Romulus Alexandrescu) s-ar feri să ofere și un exemplu...

— dacă autorul (Romulus Alexandrescu) s-ar feri să ofere și un exemplu...

H. Sanielevic, critic literar

Continuând preocuparea de a fi eritorilor articole și studiile consacrate unor aspecte...

Continuând preocuparea de a fi eritorilor articole și studiile consacrate unor aspecte...

Continuând preocuparea de a fi eritorilor articole și studiile consacrate unor aspecte...

Continuând preocuparea de a fi eritorilor articole și studiile consacrate unor aspecte...

Continuând preocuparea de a fi eritorilor articole și studiile consacrate unor aspecte...

Continuând preocuparea de a fi eritorilor articole și studiile consacrate unor aspecte...

S-au cunoscut la baia de cartier într-un alai de sărbătoare, cind nimeriseră împreună într-o încăpăre cu două puturi săpate în pământ. Arhivarul ar fi vrut să fie singur...

Era un om încruntat. Cufundat în puțină, numai capul deasupra, privea peste umăr la celălalt cap, acela slăcoșu. „Arată bine”. Mai cuprins între umeri decât arhivarul, pieptos, rumen la față.

Arhivarul făcea. Covrigarul vedea acum un cap de-a dreptul speriat. Întrebă, iscodind:

— Nu te simți bine. Așa-i?

— De ce? ...Fac baie.

— Nu... În țara asta. Ți-au luat averi, case...

— Daaaa! Ți-ai găsit. Conacul și moșia.

Din puțină se ridicau aburii deși Arhivarul și covrigarul gustând clipele sederii în baie, nu lăssau să lăsă deasupra apei nici măcar umărul, nici colțul umărului. În plăcerea asta care te moleșea, cu ochii pe sus, după a-buri, vedeai cum îți se duc și gîndurile, împrăștiate, rărițe. Arhivarul strănătu. Apucă buretele ud și-l apăsă repede pe cap, simțind că de acolo vine o răceală, din creșet. Prin ploaia de stropi care-i stăruia pe obraz, răzbătu un răspuns cugetat, întirziat și nesigur, odată cu un oftat:

— Nu, domnule. Mi-am uitat ochelarii acasă și de aceea... par nu știu cum... Știu eu! Nu văd bine, mă uit crunt.

— Ofezi.

— Ca omul în baie. Mi-e bine.

— Eei! Afli că mie nu — spuse pe neașteptate covrigarul. Azi vind covrigi. Am fost fabricant. De covrigi, mă-nțelegi. Și staroste de brutari.

— Ți-au luat fabrica!

— Am dat faliment, n-am apucat nici războiul cu ea.

— Așa... dumnea... faliment.

Arhivarul, om cu stăgu, azi la un departament regional, mai înainte la o bancă și la o cooperativă, i se păru că omul din cealaltă puțină face pe grozavul. Covrigarul, la rîndul lui, își zise: „Nu-l place de mine” — fiindcă arhivarul acum făcea; dar făcea mare.

— Nu vrei să mă speli pe spate? Te spal și eu pe dumneata după aceea.

Arhivarul, mai chibzînd, își făcu despre covrigar o lașă bună părere, fiindcă acesta primise să vie la el în puțină și-l spălase, el mai înfîl. Afară în stradă, la despărțire, covrigarul i-a pofit pe arhivar pe a doua zi la el acasă. „Mai o gură de vin, mai o fîgară, o vorbă schimbătă, ai să te simți bine”. Arhivarul i-a spus că vine și a venit.

Așa s-au cunoscut și nevestele lor. De atunci au rămas prieteni. Se întâlneau des, schimbau vizite, cîștînd un pahar în țina după-amiezilor de duminică. „Eu n-am societate” — spunea covrigarul. Nu se împăca de fel, nu se simțea printre ai lui, în ceata vinzătorilor de covrigi. Arhivarul găsi că nici el n-avea societate și că o are acum, cu covrigarul. Asta, acasă, la întreprindere, — altă lume. Acolo arhivarul era constincios. „Îmi văd de slujbușină”. Nu întrebese, omul, pe nimeni, nimic, niciodată, bucuros să nu fie întrebat, să-l lase să lăse la penole. Numai cînd a fost să-l pensioneze, ceru să-l mai așine. Ce să facă el acasă? — s-a întrebat. Ani de zile a stat omul deoparte; dar era viață, mișcare în departament și uite că-i trebuiau toate astea, fără să-și dea seama. Cineva s-a găsit atunci să-l cerceteze de aproape. A vrut să știe ce-i cu bătrînil care se cere la lucru, nu la vatră. De atunci sînt cîteva luni. E un președinte de sindicat, unul tînăr, ce fel de creștere va fi avut el, se întreba arhivarul, că-i dă atîta atenție. Ce mai face, dorinși...

Despre președinte ar fi de spus că era un glumeț, un vorbăreț, bun lovarș și de pahar, avea farmecul lui. Arhivarul însă nu știa. Cu el președintele era toldeana serioasă.

Arhivarul și covrigarul își făceau vizite, cum am spus, duminicile, după-amiaza. Își serveau vin și lăii de mere multate în vin. Vestele lor se duceau împreună la cinematograful. Cînd se întorceau, povesteau. Și discutau tuspătru, negrăbiți de nimeni. La discuția asta arhivarul și covrigarul desăpau fiecare câte o sticlă de bere dulce Caramel pregătita mai dinainte, să bea femeile. (Și mai erau semintele

de dovleac). O dată, de două ori, covrigarul uită de sticlă și de-atunci, prevăzător, arhivarul venea cu una de rezervă, sperînd mereu că prietenul său e uituc din fire. Altfel, i-ar fi fost neplăcut.

S-a întimplat într-o zi că soția covrigarului, care vindea semintele de dovleac și de floarea soarelui și cum-păra de ocazie hirtile pentru cornele — de obicei măldare de reviste vechi —, să dea peste niște cărți, printre care, una. — Don Quijote. Asta este! Ca la cinematograful — a strigat covrigarul, care nu se ducea la filme, dar te slăia din ce povestea nevestele. Și mai înainte ca nevasta lui să li deslăscă cartea în hirtile pentru cornele, o puse la păstrare. Citea din ea în ceasurile de răgaz cîte o păjanie, pe care apoi o afla și arhivarul. Covrigarul nu povestea bine și arhivarul suferea. Sancha e mai deștept decît Quijote? Întreba el. Adică el voia să știe care-i prostul și care-i deșteptul în istoriile din cartea, fiindcă lui, de la un timp, îi plăceau deșteptii; nu mai avea niște de prosti. N-au decît să se deștepte și ei. Covrigarul nu se pricepea să-i răspundă la întrebare.

— Știi ce? Imprimulă-mi cartea, covrigarule, și-ți spun eu tot ce nu știu să-mi spui tu. Mi-o imprimul?

— Nicu pentru o mie de lei.

— Cum! Se nîră arhivarul. Vrei bani?

Covrigarul pară atunci l-a deschis capul. Nu, el nu cere bani. N-are chef să imprumule cartea. Asta-l! Să citească și arhivarul?... N-am cîlit eu? Nu i-am povestit?... Odată cu mirarea arhivarului însă, un-demon pară i se trezea zgîndărit. „Vrea omul cartea. Adică eu nu știu să mă uit în ea, nu mă e nimic de capul meu, foata-l lele...”

— Bani? Mai întrebă o dată arhivarul.

— Nu. Numai o chitanță; ca să fii sigur că-mi întorci cartea.

— N-ai încredere în mine?

— Nicu în tata. E o carte foarte bună, s-a dat și la cinematograful.

„Așa, va să zică... Mă dăruieste în bani dumnea-lui. Bine, tovarășe...”

— Vrei chitanță? Pofim chitanță.

O scrise și i-o dă.

— Am scris că am primit o mie de lei, cum mi-ai cerut. În cîte avem azi?... să pun aici.

— Nu trebuie, îmi serios. Ia și scrise: O carte. Și numai dacă pierzi cartea... Arhivarul n-a scris. Cîte documente ale altora păstra și a mai păstrat el în arhive... să păstreze și covrigarul unul, de al arhivarului. O mie de lei. Leafia pe o lună. „Iar dacă nu-i dau cartea...”

„Și n-am să i-o dau. Să văd ce leese de aici. Altfel să nu mai ceară chitanță.”

— Eu... mica burgie, cum ai spus dumnea — îi vorbi el a doua zi președintelui de sindicat. Eu multe nu știu. Uite... așa și așa... Mă era la mînă cu o chitanță de o mie de lei.

— Cartea o cumperi la librărie cu cîtiva lei.

— Da?... Arhivarul era uluit. Cartea asta? E o carte de demult, carte veche. Credeam că...

— Își reveni repede.

— Ce? Bani? S-o cumpere el. Eu, ridicicum. Merg la rizic. Joo la loteria asta.

— Și dacă te execută?

— Face o mie de lei ca să văd ce zace în covrigar.

Președintele sindicatului îi spuse că e umil, nu se aștepta la atîta îndrăzneală.

— Nici eu. Da-n mine lucrează un vin. De parcă am spus gura la canea și am tras... În viață n-am prea fost eu cu chef. Și acum vreau să-l joc pe omul asta. Alii! Ce-am să-l joc! Să mă întreb de bani! De bani! Bine, covrigarule!

...Și se întîneau, ca de obicei.

— Cartea, Dă-mi cartea.

— Ce-ți trebuie? Ai mirul.

— Mă pui la ambiție.

— Te pun. Du-te la librărie și cumpără o carte, cu cîtiva lei.

— Ce? Cî? Du-te tu.

— Eu am una.

Nu-și mai făceau vizite. (Numai femeile, în ascuns).

S-au mai întîlnit odată pe stradă, ca din întimplare.

Arhivarul ridică din umeri. Nici nu se uita la el. Covrigarul suferea.

— S-a isprăvit. Îți pun poprire pe lea!

— Ce mai aștepți? Du-te și pune.

— Te dau la avocat.

— Pe ce? Să mă cheltuiesti bani.

Sună limpede: Am a plăti...

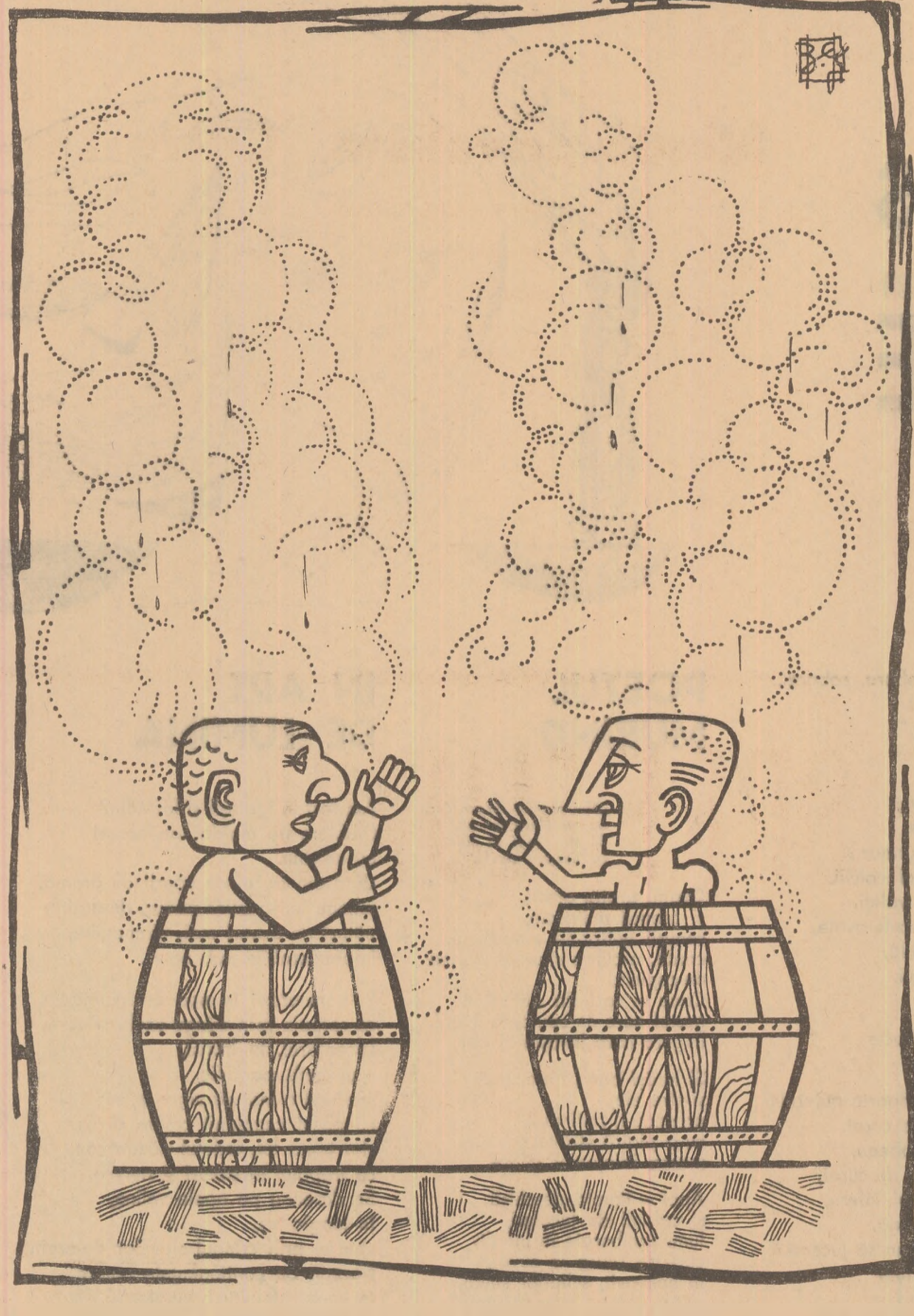
— Dă-mi, domnule, cartea. Mi-o dai, îți dau chitanța.

— N-ai să mă execuți...

— Ești sigur?

— Absolut!

„E mai sigur ca mine. E nebun, arhivarul — dar prost nu e, zău că nu;

Desen de BENEDICT GĂNESCU

MARCEL MARCIAN

doi bărbați și o carte

fiindcă de executat au erd nici eu c-am să-l execut; dar el de unde știe?...

— La mai dă-te-noolo. Să ști că te înșeli. Sint hain la suflet. Ai termen șapte zile, de azi numărînd.

Murim și nu-mi dă chitanța — se jelui apoi, în sinea lui, arhivarul. A-mindino nu mai sîntem tineri. Tovarășe președinte...

— Tovarășe președinte... (Și-i spune de covrigar). Ce să mă fac?

— Mai lasă și dumnea să treacă timpul. Îți înțeleg neacazul, dar nu te pierde cu firea.

— Așa-i?... Șapte zile, a spus. Șapte zile și șapte nopți nu-mi pasă de nimic. Pe urmă intru în concediu. Nu?

— Ai bilet la băi pe 21 de zile. Pleci la Căciulata.

Covrigarul, între timp — în timpul celor șapte zile — trecu pe la librărie. Da, era o carte bună; mare și cu

ilustrații. Și prețul: numai cîtiva lei.

O ia și se duce la arhivar și i-o arate. Arhivarul e mișcat. I se pare, așa, pe nepegătite, că s-a întors prietenia — și cu ce carte frumoasă!

la cartea și o răsfoiește... Chitanța?... (Cade din carte). El duce mina la inimă, își ține răsularea.

Nu. E bonul de la librărie.

— Am a-ți da 5 lei și 60 de bani?... Frumoasă carte. Nu pot s-o primesc.

— Dă-mi pe a mea.

— Niciodată. Și-mi dărești o chitanță. Ar fi bine să te gărești.

— Cu ce?

— Cu chitanța. Executarea. Ca mine eu poate mor. Sau poate tu. Sau plece eu, nu știu unde... La băi. De la cartea ia-ți adio, dacă vrei, fi-o povestesc. Știu acum cine-i prostul tu.

— Nădărăule, îți pun mina-n gît.

„Executarea. Ce mai aștept! Nu știam ce poate să zacă într-un pirlit de arhivar”.

Stă de vorbă apoi covrigarul cu nevasta:

— Trebuie să-l execut, nu mai am înzot. Alina batjocură nu s-a mai văcut, m-a ajuns și pe mine.

— Să pretinzi o mie de lei? Mi-e frică, bărbate.

— Asta vrea el. Tilharul! Speculantul! Să poată spune apoi că i-am bucurat la sârăcia lui, că i-am supt singele. Un pirlit de arhivar, care în viața lui n-a fost mai mult și nici n-are să fie. (Și fără voie îi fuge gîndul la „căsua”), care e a lui, la cei 50 de dovleci din magazie — întreai, neatinși! — și la cereții neveste-si: aur i aur curat).

— E jal!

— Nu?

— Jaf, bărbate. Ba da!

Și-n dimineață, zidit, neclintit, în turburarea lui, ca într-o raclă, rînit mereu în orgolio, se vede pradă de ce are el mai bun. Arhivarul e cel mai mare bandit care s-a văcut. Nu-ți ia nu știu ce — un mărunțis. Îți ia... ce naiba îți ia? Fecioria?

Și-i vine covrigarului, un gînd... Scrie în colțul chitanței, el, cu mina lui, că a primit nouă sute de lei. Așa! O sută nu-i o mie și de durut lot are să-l doară.

Și se duce la arhivar:

— Pentru o mie n-am avut inimă. Pentru o sută am, să ști. Te execut. Adă cartea.

Și-i arată chitanța. (N-o dă din mînă). Scris în colț: „Primul nouă sute”.

— Asta-i încă una! Arhivarul vede. Vede și nu-i vine a crede. — Omule! — îl ia de umeri și-l scutură bine. Dar spune odată: ești prost sau te prefaci?... Și-l apucă un ris nebun. Nouă sute ai primit. Scris de mina ta. Bună mină, hahal! Ha! Haha! ha... și-l arată cu degetul. — Covrigarule, știi că te-nțreci?

— Nu îți moije.

— Ba sint. Și am de gînd să te dau pe mina avocaților. „Nu, domnilor, a primit 900 de lei. N-a primit nimic. La pușcările cu el. Tilharul! N-a primit bani și spune că a primit”.

„Tu ai primit mia?” e gata să-l întrebă covrigarul, dar se stăpînește. „Ce-s-prost?”

În noaptea aceea covrigarul nu doarme. Miine-i a șaptea zi. Miine mă duce și-i pun poprire. Ca să-l doară.

puteri nemăsurate, așa cum n-avea puteri arhivarul. Era și el un tînerel ca alții alții, — avea I.S.E.P.-ul și se spunea despre dînsul, prin birouri, că e „drăguț”, „politicos”, „amabil”. Iar acum sta și căuta cuvîntul cel nimerit... Știa bine că trebuie să vorbească. Alfel, arhivarul e în stare să nu mai plece la băi. Uită-te la el: „Trist, pierit... Nu... trebuie să-l deschiidă capul. Și ce să-i spună? O vorbă mare, grea. Alfel nu se mai putea!

Să-i spună că-n covrigar zace un capitalist!

Chiodă capitalist! Nu-i jese o para chiodă din toată întreprindere.

N-are a face. Apără capitalismul. Nu nu crezi? Și să-l doveadească: „Uite ce, tovarășe, constința lui... Vede omul chitanțe, executari, — speculații care s-ar putea face. Toate acestea...” Toate acestea-s capitalism, să-i spuie. Și dacă arhivarul nu vrea să creadă?... Atunci: „Multe spune covrigarul; dar nu face nimic din ce spune”. Drept este, dar caută cu jind la cei care, pe undeva, mai fac. Nu-i depline pe cei care au avut?... Da, dacă o li așa...

Nu pot altfel. Omul asta al dumitale, covrigarul, apară pe cine n-ar mai trebui să aperse, fiindcă nu mai are nici o nevoie... E numai o urmă de gust — dînr-o deprindere mai veche”.

Da, un caz. E dezinteresat, covrigarul, e un fel de erou — el însă nu știe. Eroul... Nu știe omul ce apară și nici să nu-i spunem. E în stare să se lătească.

Astăzi, pe puțin, să le afle arhivarul din gura lui.

— Spune, omule, ce faci încercă arhivarul să-i scoată din îndelunga tăcere. Ce mă stătuiești?

— Îți faci inimă rea din pricina covrigarului. Ușii că a fost negustor.

— A învățat afaceri? Azi își cară lada. Iarna, vara. O ladă de covrigi, cu geamuri. Prăvăliș de-a-npicioare pe la colțuri de străzi.

— Dacă-i așa... (Nu era convins că spunea ce trebuie. Dar n-avea altceva mai bun și nu mai putea să tacă. Ce alta să-i spună? „Îi lipsești, covrigarului. Nu-l părăsi tocmai acum. Îi arunci în brațele negustorilor. Burghezie, Capitalism”. Numai să nu i se pară că mă umflu ce un curcan cînd îi spun vorbe de-astea). Spui că se tocmește. Adevărat, dar el a lăsat mai ieltin. Dumnea tu lași nimic.

Lovitura pentru arhivar era grea. (Președintele prevăzuse. N-avea încon-tro. Poți să dai de un fund de iad fără să răscolești?). „Dacă nici el nu mă mai înțelege...”

— Păi ce să-l?... Prietenia. Ori, — ori!

N-are să-l doară — e de părere nevasta lui.

— Cum asta? Chiar tu mi-ai spus că i 1000 e prea mult. Și-mi spui acum că 100 e prea puțin?

— Nu trebuie să-ți ceri chitanță.

— Adică să-i arunc în obraz?

— Nu. Să-i-o dai frumos și să-i spui că nu se cădea. Am vorbit și cu nevasta lui.

(„Trădare! Trădare!”)

— Vezi, feciole. Și tu. Mă vinzi.

— Pune-i poprire și nu mă întreba. Știam eu că n-ai să mă ascuți.

— Atia că nu mă cunosti. Afli că nă doare. Pun poprire... ușor de zis. Pune tu. Odată ce-am pus, nu mai pot niciodată să spun că n-am pus, oricît aș mai trăi.

Chitanța însă n-o dă. Și mai trece o zi — a șaptea; și nu pune poprire. Acum, dacă mai trece una... pleacă arhivarul la băi. Și încă odată îi vine un gînd covrigarului. Băi chiar ideea salvatoare: Scrise o scrisoare în care declară că arhivarul nu-i dărează nimic. Uită — nu se poate să uii? — uită să pună data. Numai așa, în ciuda... ca să nu fie cum a vrut arhivarul. Ca să nu-i dea chitanța. Și oricum: mai bine cu chitanța în buzunar decît fără chitanță. Nu?

O trîmbe pe nevasta și scrisoarea, disledințele, să-l mai prindă acasă pe arhivar. El i se pare lucru nefiresc.

— Fă cum îți spun. Nu pot să-i-o dau eu. E o scrisoare scrisă de mine. Așa puteam să-i spun și din gură. Și apoi, are să mă întreb de chitanță. Nu mă aranjează.

— Și cartea? Dacă nu vrea să mi-o dea?

— Îi mut făciile. Îi rup urechile!

— Ai cartea pe care ai cumpărat-o. Ce-ți mai trebuie...?

— Cartea cu ilustrații? Și se bate cu palma peste frunte. De ce nu mi-ai spus mai de mult?... De asta n-am cîlit-o. E tot alt de bună?

— Nu știu. Vezi că... Tremul.

— Bine. Du-te. Făci cum știi.

Covrigarul rămîne singur și se așează pe pat, cu cartea pe genunchi. E la fel, ia te uită. Copiată după cealaltă, nimic de zis. Pină la punct și pină la virgulă.

Dar o lăsa din mînă și închide ochii. (Ori fiindcă n-a dormit azi noapte?)

Cum se face că din toată istoria lor l-au rămas tocmai clipele cînd îi povestea arhivarului... pirlitul de arhivar. „Ei asculta — ei spuneaam”. Frumos! Dar nici așa... Cu ochii închisi ai da viața toată pe o pară aurie. Nu. Covrigarul e un om tare. Nu mai are cui povesti? Să vie nevasta și se așează cu ea de povești.

„Arhivarul luase hotărîrea în ajun să plece la băi cu cartea. Se sfătuisse și cu „președintele” lui.

— Dacă-i dau cartea, e pierdut. Nu se mai poate face nimic. Covrigarul asta nu-i om rău, da-i un ticălos fără pereche. Auzi dumnea-l! Îmi înboare 900 lei din mia pe care nu mi-a dat-o și am a i-o da. Asta a înțeles el: să se întocmească. Sint supărat. Nici nu mai nesc. Mă doare frîcat!

(Aici, la acest punct al discuției dintre arhivar și președinte, cuvîntul din povestea noastră se înterupe.

Arhivarul a vorbit. Președintele tace). Președintele nu făcea fiindcă nu știa ce să spună. Dimpotrivă, știa prea bine. Era obișnuit să gîndească laborios. Să tragă ideea din orice făplă și să o judece. Știa și să vorbească. Cu arhivarul însă, în semnul afecțiunii ce i-o păstra, discuta pe limba arhivarului. Și-n semnul respectului, al răspunderii ce-l apăsa, înțelegea să nu-l crute pe arhivar de vreun gînd, de o judecă. Numai să le aducă în dreptul înțelegerii lui. Trebuia, pentru asta, cu un efort care-i plăcea, să adune totul — într-un simțămînt; care făcea tocmai cît afecțiunea lui pentru arhivar. Orice ștergar și-ți capta soare din soarele de pe cer, cu o ogîlnitoare și să trimită manunchiul de raze pe obrazul cuiiva, în ochi, slingherilor. „Să întri cu gîndurile în focarul unui sentiment, cum își spunea președintele, și să-l transmiți, tîlnit, nu slingherilor, arhivarului, era mai greu”. Pentru președinte însă era și așa o ștergărie: deoarece el nu avea altceva de făcut decît să se înboare la un fel al lui de a vorbi de mai de demult, de acasă, mai înainte de a fi om cu carte.

Dar președintele de sindicat n-avea puteri nemăsurate, așa cum n-avea puteri arhivarul. Era și el un tînerel ca alții alții, — avea I.S.E.P.-ul și se spunea despre dînsul, prin birouri, că e „drăguț”, „politicos”, „amabil”. Iar acum sta și căuta cuvîntul cel nimerit... Știa bine că trebuie să vorbească. Alfel, arhivarul e în stare să nu mai plece la băi. Uită-te la el: „Trist, pierit... Nu... trebuie să-l deschiidă capul. Și ce să-i spună? O vorbă mare, grea. Alfel nu se mai putea!

Să-i spună că-n covrigar zace un capitalist!

Chiodă capitalist! Nu-i jese o para chiodă din toată întreprindere.

N-are a face. Apără capitalismul. Nu nu crezi? Și să-l doveadească: „Uite ce, tovarășe, constința lui... Vede omul chitanțe, executari, — speculații care s-ar putea face. Toate acestea...” Toate acestea-s capitalism, să-i spuie. Și dacă arhivarul nu vrea să creadă?... Atunci: „Multe spune covrigarul; dar nu face nimic din ce spune”. Drept este, dar caută cu jind la cei care, pe undeva, mai fac. Nu-i depline pe cei care au avut?... Da, dacă o li așa...

Nu pot altfel. Omul asta al dumitale, covrigarul, apară pe cine n-ar mai trebui să aperse, fiindcă nu mai are nici o nevoie... E numai o urmă de gust — dînr-o deprindere mai veche”.

Da, un caz. E dezinteresat, covrigarul, e un fel de erou — el însă nu știe. Eroul... Nu știe omul ce apară și nici să nu-i spunem. E în stare să se lătească.

Astăzi, pe puțin, să le afle arhivarul din gura lui.

— Spune, omule, ce faci încercă arhivarul să-i scoată din îndelunga tăcere. Ce mă stătuiești?

— Îți faci inimă rea din pricina covrigarului. Ușii că a fost negustor.

— A învățat afaceri? Azi își cară lada. Iarna, vara. O ladă de covrigi, cu geamuri. Prăvăliș de-a-npicioare pe la colțuri de străzi.

— Dacă-i așa... (Nu era convins că spunea ce trebuie. Dar n-avea altceva mai bun și nu mai putea să tacă. Ce alta să-i spună? „Îi lipsești, covrigarului. Nu-l părăsi tocmai acum. Îi arunci în brațele negustorilor. Burghezie, Capitalism”. Numai să nu i se pară că mă umflu ce un curcan cînd îi spun vorbe de-astea). Spui că se tocmește. Adevărat, dar el a lăsat mai ieltin. Dumnea tu lași nimic.

Lovitura pentru arhivar era grea. (Președintele prevăzuse. N-avea încon-tro. Poți să dai de un fund de iad fără să răscolești?). „Dacă nici el nu mă mai înțelege...”

— Păi ce să-l?... Prietenia. Ori, — ori!

Arhivarului — aproape un moșneg — îi veneau lacrimile. Le opra, strîngînd buzele, lucrînd. Făcea și el ce putea.

— Uite ce, eu nu mai am 20 de ani și nici băreții 40. Nici 50. Multe ocazii nu voi mai avea, să vreau azi puțin, miine mai mult. Ce vreau eu — asta vreau. Prietenie.

— Foarte bine — și președintele îl bătu cu palma pe umăr încurajîndu-l a-nume ca pe unul mai tînăr. Tocmai asta îți cer. Dumnea tu te tocmești. Covrigarul se tocmește. Ia-ți gîndul de la el. Nu mai ești singur. Mă ai pe mine... și mai sint tovarășii care întrebă de d-ta, vor și ei să știe cînd pleci la băi.

Arhivarul avu de astă dată o reacție firească; dar firească pentru un copil.

— Nă-nă-nă!... se umplu deodată de voie bună, de satisfacție. Asta nu. (Nu-ți dau satisfacția asta). Eu pe covrigar nu-l las. (Și vede: Cum a venit, la baie, în puțina lui și l-a spărit pe spate. Apoi discuția despre cartea cu ilustrații). Am spus că vreau mai mult. Vreau totul. Și vreau de la covrigar.

Și cu toate că de față cu președintele se împăca apoi la gîndul să li cartea cu dînsul, ca să nu fie „pierdut” covrigarul, rămas singur, arhivarul își dori mai mult. Alit de pînămăși își dori, că visa cu ochii deschiși. Se înfîntăză omul de dimineață cu chitanța și nu pupăm. Doar știe că plec.

Și ținea pumnii strînși. Cartea o avea sub pernă. Dormea cu ea sub cap. S-o puia în valiză?... De ce?

A doua zi în zori o văzu venind pe nevasta covrigarului și se bucură, cum se bucură numai copiii foarte mici, uneori, fără să știe de ce. Ca și cum, dacă a venit ea, era semn că vine și covrigarul.

Ea n-ar fi vrut să-i scribe bucuria, dar nici nu i-o întrebă. Vola lui bună o stinghera.

Îi arătă picul.

Priciupu mai mult decît voi să arate. Nu vine covrigarul. Ea făcea.

— E bolnav? Spune repede. A căzută... s-a lovit... ceva... Ce are?

— Nimic. Îți trimite un pic. Nu vezi?

— Chitanța!

S-a isprăvit, își murmură arhivarul. Nu mai e a mea chitanța asta, nu mai e chitanța așteptată. În loc să-mi întorcă prietenia, mi-o curmă. Cum de nu m-am gîndit! Eu vreau prietenia! Și dacă lui nu-i trebuie?... Pină acum venea covrigarul fără chitanță. Acum e mai rău. A venit chitanța fără covrigar. E pierdut. Pierdut.

Fecioie s-a nemăscată în fața lui.

— Știe că plec și nu vine să mă vadă!

Ea lăsa capul în jos, în semn de aprolare și de umilință todată. Nu ținea parța bărbatului ei, dar, nuțin de frica lui Dumnezeeu, mai mult de rușinea oamenilor, nu se cădea nici să-l vorbesc de rău!

Arhivarul luă cartea de sub pernă. Puse picul în ea, fără să-l deschiidă și întinse femeii cartea.

— Pofim!

Întinse și ea mina. Mina îi tremura.

Măcar să fi știut arhivarul cît a fînit dînsa ca ei să se împăce...

Covrigarul susținea, în zilele care au urmat, că e o greșală, n-a fost înțeles. Ca probă: Păstra chitanța. O păstra cu grijă mare. Ca să vadă o-icine, oricînd: Are chitanță și nu pune poprire. „Așa om sint eu”. (Nu mă credeți? Pofim dovada!).

Carte nu le mai citea, de cînd avea două. (Nu știa din care să citească). Nevasta lui s-a făcut rea, nu vrea să-i asculte istoriile.

Nevasta covrigarului venea în vizită la nevasta din vecini a arhivarului. Într-o zi îl alii acolo și pe arhivar. Tocmai se întorsese de la băi, în ajun, cu ficulul întinerit. Cu vestomul deschelat, cu un fel de fason de om umblat prin lume. Cite a văzută... Se joacă saș, șubab. Scîmbîntă. „Muzică, antren”. Nu era asta. Ce-i încaltase pină la vrajă pe arhivar, era că oamenii umblau prin stațiune ca la ei acasă. Treci prin ruolocul țigului ca prin ograda ta. Și parcă erau acolo de cînd lumea, în camere de hotel cu confort, sau la club — o vilă ca un palat. Club e și la ține în oraș — i se putea spune, — dar eu n-am fost niciodată, vezi că n-am avut chef — am zis că nu-i de mine. Tolăniți în fotolii. Fără altă vorbă: Uităi de viața vîitoare.

Vorbă mult. Gura bogată. Într-un timp își aduse aminte și de covrigar.

— Ce mai face dumnea-tu?

— Și alii chiar din gura femeii despre chitanța pe care o păstrează și de ce o păstrează. Poate îi întreabă cineva: De ce te-ai purtat nu știu cum cu arhivarul?

— Și-ți întrebă niște?

— Nu-l întreabă mulți. Să și se plînge că n-are societate.

— Aha!

Să-i fac și eu un pusti de bine, chibzui arhivarul. Păstrător de chitanțe, va să zică. Știu ce-i trebuie. I-am rămas dator.

Ca om căruia-i plăcea să se arate acum printre oameni, în lume, făcu o vizită la Poșta Centrală.

Ghîșeur, mese lungi.

Se așază și scrisse covrigarului — chitanță:

„Am a vă plăti lei 15.000 cinspe mii”. Semnat. Data: septembrie 195... În bună regulă. Închide, pune în pic.

Alta:

„Am a vă plăti lei 24 000”.

Alta. (Nu, că prea se sperie).

„Am a vă plăti lei 247, două-sute-patru-șapte”.

Pe asta se duce și o încasează. „Pentru 247 am inimă”. Se va vedea.

Trei picuri se îndreaptă prin poșta către covrigar. Destul, pentru o zi.

Arhivarul veni și a doua zi. E plăcut la Poșta Centrală. A adus de acasă două penițe bune.

„Am a plăti... (Cît?) 50.000. Curaj! Semnat, Data.

„Am a mai plăti...”

Invite tocul în aer. Parcă i-ar supăra niște minecare. (Nu le are, sint la birou).

Nu așa. Una și bună.

Îndreaptă cu mina ochelari.

la o foaie de hirtie mai mare. Ca pentru o chitanță mare.

Mina la ochelari. Uită, încălzit. Moaie tocul în gură ca pe creion prăvăliași, scupă, dar cu satisfacție —; tocul se adaptă acum din călămar și dus ca de un singe reașin începe să alunece pe hirtie. Cu capul aplect în-tro parte, arhivarul se uită după litero cum fug din condei. Și vorbește precum scrie, apoi scrie cum vorbește — și va vorbi și cînd nu va mai scrie, încet, calm, împăcat... Cinci milioane. Am i-răși a plăti. Cinci i pe sînta lege. Milioane. Semnez și pun data și ce mai faci, măi, tu, măi Tică, nu mai vii la mine acasă la un vin de șase... una alta, mai vorbim, cîlîm din cartea...

Eee! acum să te vedem!

CONCURS LITERAR

GAZETA LITERARA organizează un concurs de schițe, nuvele, povestiri, inspirate de transformările revoluționare din patria noastră, de dezvoltarea conștiinței omului nou, de lupta și munca neobosită a poporului nostru pentru desăvîrșirea construii socialismului.

Se vor acorda următoarele premii:

Premiul I	5 000 lei
Două premii II	3 000 -
Trei premii III	2 000 -
Cinci mențiuni	1 000 -

Lucrările premiate vor fi publicate în GAZETA LITERARA

La concurs poate participa oricine, fie că este sau nu membru al Uniunii Scriitorilor.

Lucrările (pînă la 15 pagini dactilografiate în dublu exemplar) vor fi trimise redacției GAZETA LITERARA, București, bd. Ana Ipătescu, nr. 15, raionul 30 Decembrie, pînă la data de 31 mai 1964, în plic închis, cu mențiunea: Pentru concurs și semnalat numai cu un motto. Numele, profesiunea, vîrsta și adresa exactă a autorilor se vor indica separat într-un alt plic închis pe care, în afară de motto-ul lucrării, nu se va face nici o altă mențiune. Acest al doilea plic se va afla în interiorul primului, împreună cu lucrarea.

Selecția și premierea lucrărilor se va face de către un juriu format din scriitori și critici literari.

Rezultatele concursului se va publica în preajma sărbătoririi celei de a 20-a aniversări a Eliberării patriei noastre de sub jugul fascist.

Echilibru

Statornică flacăra matură, soare statornic, nu mai sînt tînrăzi astăzi, nu mai ești minz. Răsari, și-apoi să răsari, tu soare statornic; nu mai zburnesc furtunatec în ris ori în plins.

Și totuși, dragostea mea, tu soare statornic, galopul singelui tău și azi îl ascult, mai rar, dar mai oprig în toamnă, soare statornic, trecînd și viselor mele dorul demult.

Cimpul haotic așterne, tu soare statornic, lir, la picioarele tale - și aștepfînd - liniile de forță suave, soare statornic: toinic mulatele falduri pe trupul de vînt.

Statornică flacăra matură, soare statornic, calm echilibru de toamnă, același mereu, răsari, și-apoi să răsari, tu soare statornic, tu, infinita coloană a cerului meu...

Bîndă praveliște Către Liscov

Praveliște, spală-mi obrazul de pulberi, de vîrste, purifică-mi, ploaie, refina de toate umbrelle zgîriate în plumbul zilelor sure. Lasă-mă goală ca-n ziua dintii, fără altă memorie decît a oglinzii. Lasă-mă vînt să fiu, din tine crescînd, modulînd înclinările ierbiî, lasă-mă numai vîzduh, so dorm pe umărul tău, ori în poală, ca un copil să-mi aștern fruntea mea fără vise.

Ori dacă visez, pe tine să te visez, pe tu mine; lasă-mă, bîndă praveliște, să mă trezesc - trecînd-mă-n tine...

Prin tine să descopăr mi-a fost dat contrastul pur alb-negru, și străvechea nobileta a rîurilor de arnici pe înfiorarea de zăpadă a cămășii. Erau gravuri și horele din sat, în alb și negru, pe un fond de seară, era gravură-ntoaracerea cirezii de bivoli, în apus, proiecții negre pe cerul sobru: poate boii apisi, pe cîmp trecînd cu soarele-nre coarne, în, sacră, ora serii. Eu priveam mișcările greoaie-n drum spre Liscov, și, nemișcată-n lanuri de secară, în sunetul amurgului de față, simțeam cum se dilată răsuflarea cît universul, dincolo de el, și inimo, din pieptul meu trecînd, ritma eternitatea pe pămînt.

Pămîntul și fata

Un glob terestru... Mina îl rotește de trei ori în imperiul unei clipe, chemînd de trei ori soarele pe cer, de trei ori aprinzîndu-i felinarul, ca Micul Prinț din basmul de demult...

Deodată, -ntr-o pornire tandră-nține, neștiutoare, miinile-amîndouă, îmbrățișînd suav ecuatorul; și, inocent ca fluturile care se-așază pe o lespede-n Pompei, cu degetul cîl mare-atinge tocmai pămîntul Hiroşimeii... Globul rece tresare-nforat în brațele copilului, stringînd la piept pămîntul, să-l opere, cu gestul său matern, de umbrelle ce trec amenînfîndu-l...

PRIVIRE SPRE FLUVIU

In luna mai 1949, Florea Ernil fu chemat la județeană de partid. Timp de cîteva zile, i s-a dat să studieze, să răsfoiască reviste, cărți, să se ducă la filme. Nu știa pentru ce l-a chemat. Erau și alții chemați, ca și el, mînceau la cantina județenei, se plîmbeau pe malul mării, răsfoiau cărți. Pe urmă, se ținu o ședință de secție cu ei și li se aduse la cunoștință motivul pentru care fuseseră chemați. Florea Ernil a fost repartizat în partea de miazăzi a regiunii, în plasa Ostrovu. Nu mai fusese pe acolo, n-avea nici o experiență, nu cunoștea pe nimeni. A fost dus și instalat la Ostrovu, într-o ședință care a țînut pînă după miezul nopții.

După ce cunoștea bine un sat, îl convîngea întîl pe comuniști, pe săraci, apoi împreună cu aceștia începea munca cu mijloacele. Zugrăveau gospodăria colectivă din viitor: gospodăria asta va avea zece mii de oi, o mie de vaci, atîta lapte, atîta brînză, atîta porci, atîta păsări; au să scoată două și trei mii kilograme grâu la hectar, față de opt sute cît scoateau oamenii; au să scoată cincisecizeci mii de kilograme de porumb la hectar. Țăranii au să lucreze cu tractoarele, n-au să mai umble încălțai cu opinci. N-au să mai umble cu amnarul cu lască în buzunar. Descria aceste praveliște ale belșugului, îi lipseau niște puncte de sprijin ale demonstrațiilor lui teoretice - lipsea un asemenea model de gospodărie colectivă unde să-l ducă pe țărani, și să le arate. Totul se va lucra mecanizat, oamenii vor face construcții, silozouri, vor folosi îngrășăminte; cu cai, nu se poate face agricultură științifică. Vom avea tractoare, vom avea mașini agricole etc. sau mecaniza agricultura și pentru asta este nevoie de unirea oamenilor, a țăranilor. Iar țărani să-și unească pămînturile. Nu se poate lucra cu tractoarele, cu mașinile, pe fișii înguste de pămînt.

Florea Ernil era metalurgist, topitor, învățat cu răbdarea. Totul aici, în munca asta, unde venise el, avea să se sprijine pe răbdare, pe tenacitate. Mai mult sau mai puțin limpede știa, simțea că munca aceasta începea aproape odată cu cealaltă operă grea, a industrializării, poate ceva mai tîrziu începea acest proces al colectivizării, și în orice caz știa sigur că în timp ce ei vor buchiși aici, la nesfîrșit, cărțile, întrebările, toate, statutul - de dincolo, din uzine, vor începe să apară tractoare, de dincolo, din laboratoare, din stațiunile experimentale, vor începe să apară rezolvările unei științe agricole înaintate și toate acestea, ca niște surori mai mari, vor sprijini la timp și de nădejde operele acestea, pe care o începeau ei. Colectivele pe care le înființau, care se organizau trebuiau repede ajutate să se organizeze, să se întărească; trebuia făcută educația oamenilor. Făceau un plan de muncă în fiecare seară, se adunau, stăteau pînă tîrziu: ce-au lucrat azi, ce vor face mîine, ce probleme au. Aduna consiliul de conducere, membrii de partid, tîneretul, le povestea din „Pămînt destelenit”. Ziua, el se ducea pe cîmp, între colectiviști, punea mina pe sapă alături de ei, discutau; îi ajuta pe brigadierii să fiină evidența zilelor-muncă. Slătea o oră într-o brigadă, stătea cîteva ceasuri într-un sat. Căuta să fie mereu în mijlocul țăranilor, să le vorbească. Observa că țăranii le plăcea să fi sincer și apropiat cu ei. Deveneau ei înșiși sinceri. Afla, de la oameni, aspecte negative despre unii din conducere, despre unii brigadierii care favorizau neamurile: seara, propunea organizația de bază, consiliului de conducere să ia măsuri. Le aducea la cunoștință tot ce afla de la oameni: „brigadierul cutare nu face bine, el cu căruța gospodăriei își aduce lemne, se duce la moară, se duce peste tot, face treburi necurate, iar brigada lui suferă. Luați măsuri ca brigada de oameni să trăiască bine și la urmă ei”. Critica aspru pe cei care abuzau de postul lor de conducere și la nevoie propunea sancționarea lor.

Începea, așadar, aproape odată cu munca de colectivizare, munca de transformare a conștiinței, munca de educație, munca aceea grea, uriașă, de făurire a noilor relații dintre oameni și începea munca de construcție, de întărire și de dezvoltare a acestor gospodării. Florea știa că aceste gospodării vor deveni treptat cel mai bun tovarăș și cel mai bun sprijin în munca lui.

La treizeci și cinci de kilometri, în comuna 6 Martie, era o gospodărie puternică. Florea s-a dus și a studiat această gospodărie, a făcut o analiză în ziarul regional, arătînd cum s-a dezvoltat și cum s-a întărit această gospodărie; arăta munca oamenilor, conducerea cinstită, organizarea, comparînd mereu cu gospodăria cea slabă din Jurilofca. Apoi s-a întors și a citit acest articol în adunările cu oamenii din Jurilofca, continuînd să dea exemple de oameni și de fapte, pe care le cunoștea. A trecut apoi să dea exemple de colectivități chiar de acolo din Jurilofca, oameni care au muncit bine și au obținut rezultate. Directorul gospodăriei piscicole din Jurilofca, Afanase, care lua parte la acțiunea de colectivizare, ținu o conferință la cămin. Astfel satul deveni mai atent la munca activiștilor și aleseră pe cei mai buni oameni în conducere.

La Sinoe, era un tip de om greu de lămurit. Florea se gândise mult la el, îl chema Cîlinaru Gheorghe. Cînd se duceau oamenii la el, Cîlinaru își făcea de lucru, se urca pe acoperișul casei și stătea acolo, cu o căldare în mîină, se făcea că așază olande. S-au dus o dată, de două ori, de trei ori - el totdeauna făcea așa. S-a dus și Florea. Cum l-a văzut că se apropie, Cîlinaru s-a urcat pe casă. „Bună

ziua, nene Gheorghe”, „Bună ziua”, „Vreau să-ți vorbesc ceva nene Gheorghe”, „Da cine ești dumneaele să-mi vorbești?”, „Om bun, cu gânduri bune”, „N-am timp, nu vezi că am treabă?”, „Se urcase tocmai pe creasta acoperișului. „Îți ajut la treabă și stăm de vorbă”, „N-am cerut ajutor nimănui și nici acum nu cer ajutorul dumitale”. Florea s-a așezat sub un păr mare, rotat, pe niște scînduri noi, în fața casei. Și a început conversația între Florea de jos și Cîlinaru de pe creasta acoperișului. „Nene Gheorghe, hai să discutăm ceva de la om la om. Ceva ce te frămîntă de mult timp și țîl în dumneața. Eu am auzit de frămîntările dumitale și am venit să-ți dau un pic de ajutor. Țî-am spus, de cum am intrat în ogradă, că îți sînt prieten”. „Numai să nu mă țîi mult din lucru”. „Nu, nici eu nu am timp mult de stat”. Omul a început să vorbească pe seară, spunînd ceva neluente. Cînd ajunsese jos, Florea se recomanda: „Știu că te cheamă Gheorghe Cîlinaru, eu mă numesc Florea Ernil. Uite pentru ce am venit la dumneața: sînt trimis de poste cele o sută șaisprezece mii de familii din raionul Istria, care au pornit pe un drum nou și m-au trimis și la dumneața să stăm de vorbă, să mergi alături de toți acești oameni”. Se spunea că acest Cîlinaru era cel mai rîu om, morocos, îndărătnic, mijlocăș înstărit și cu influență asupra sătenilor. S-a dus în casă, s-a întors cu o oală de vin, s-au cinstit, a dat cererea de înscriere în gospodărie, au vorbit ca doi prieteni.

Lucruse la Istria două luni, apoi trebuia inaugurată gospodăria. „Pe cine scoțîți să alegeți prezidinte?” „Pe Soșoi, Terenti Soșoi - el e bun”. Cu Terenti stătuse Florea de vorbă, vreo opt zile încheiate, fusese la el în casă. Terenti avea șase copii. Florea îi explicase de ce era bine să intre el în gospodărie, ce avantaje ar fi avut. „Copilașii ăștia n-au să mai fie așa slăbuți, cu hîințele rupte”. Soția lui Terenti era de față: „Și eu cred că are să fie mai bine în gospodărie”. Terenti a trescînt. Cînd Florea vorbea numai cu el, el spunea că soția nu vrea. „Mîine, vin și dau cererea”. A scris cererea și a dus-o. „Mă înscriu acum, dar n-am să pot lucra decît în iulie. În iunie naște soția mea și pînă atunci am treburi”. Precizase în cerere că nu va putea să lucreze decît în iulie. Și acum, în adunarea generală, îl alegeau prezidinte. „Tovarășii mei m-au ales prezidinte, iar eu am scris în cerere că voi lucra abia în iulie: cred că e treabă acum - însămintările, vitele, vilie. Ce să fac? Cu toate greutățile, va trebui să începem decum”. Veniseră la inaugurare vreo trei mii de oameni. Și Terenti Soșoi luă cuvîntul și vorbi ca un gospodărar care cunoștea de cînd lumea problemele gospodăriei: „Aven Bazemul, avem terenuri pentru vii, avem loc în bătăi, pentru crescătorie de vite, de porci și păsări”. A vorbit mult și a prezentat un plan de activitate, parca ar fi lucrat toată viața la el. Prezentase perspectivele satului, viitorul, planul de acțiune în așa fel, încît Florea Ernil învața de la el. Florea reușise să-l convîngă pe acest Soșoi, dar în același timp învățase parca de la el ceva nou în felul cum să le vorbească țăranilor despre perspectivele vieții lor. „Uite așa trebuie să vorbesc, așa trebuie să cunosc fiecare sat, fiecare loc și să le arăt oamenilor bogățiile, perspectivele gospodăriei. Așa trebuie să vorbesc, ca Soșoi așa”. Acolo nu fuseseră niciodată grădînnări. În anul viitor, Florea trece pe-acolo și vîzută că oamenii făcuseră cîteva zeci de hectare de grădînă; scoatesc veniturii mari din piscicultură. Îi întîlnise pe Terenti de cîteva ori, la Constanța - umbra, după moțoare, după țevi, vouau să facă irigații la porumb.

Te buie să ajungă în sectorul lui, să participe la adunările generale ale gospodăriilor de la Enisala, de la Sinoe. Era departe. În seara asta, trebuia să fie la Enisala, mîine dimineată, la Sinoe. Era după amiază. Plecuse spre Cogealac cu un „gaz” care se înzăpezi pe drum. Lăsă mașina și porni mai departe pe jos, vreo optsprezece kilometri, cu gulerul ridicat, încălțat cu cizme. Vîntul bătea în rafale, îngrămădînd zăpada, ridicînd troiene. De la o vreme, drumul nu se mai vedea, liniile de calcim, pomii marcau drumul și se orienta doar după siluetele copacilor care apăreau și dispăreau prin viscol. Într-o parte, înainte, era o pădure. Și nu se vedea nici-un sat, erau numai dealurile învălmășite în viscol; de la o vreme dispărură și ursorile de salciami ale șoselei, și el înainta, avînd înainte, departe, un copac singuratec și stilpii de telegraf. Era numai el, în toată învîrbire albă, înghețată, cu stilpii de telegraf, sirmele încărcate de zăpadă, cu zumzetul lor, cu șuierul lor în viscol. Începură să se audă urlete de lupi. Și el grăbea, să ajungă la timp la Enisala, la adunarea generală. A ajuns la timp, încărcat de zăpadă, înghețat, flămînd și a stat în ședință pînă la douăsprezece noaptea. Apoi, flămînd, obosit, a pornit dincolo, la Sinoe. A ajuns, cînd oamenii încă dormeau: avea acolo o cameră cu două paturi, nu era nimeni în cameră, era frig, apa înghețase în căldare și prin frează se așternuseră pe masă gîngășe troiene de zăpadă. S-a scuturat de zăpadă - hainele prîrliau pe el de ger, pe dedesubt era asudat. S-a spălat, spărgînd cu pumnul gheața din căldare, s-a întins și s-a odihnit două ceasuri, apoi a ieșit și a adunat oamenii și a început lucrul.

„Să-l așteptăm să vie Mitca, să-l întrebăm și pe Mitca” spunea gospodarul bărbos. Stăteau în ogradă și discutau cu omul, să intre în gospodărie. „Să-l așteptăm, a spus Ernil. Unde-l Mitca?”. Au trimis să-l caute pe Mitca, iar oamenii s-au așezat, care pe unde-au putut, și-au aștepat. „Nu-l Mitca, nu-l nicăieri”, „Trebuie să fie pe undeva, mai căutați-l”, „Să-l așteptăm”. „Dar unde?” Undeva sigur că trebuie să fie. Să vie Mitca să stăm de vorbă și cu el, poate cu el ne înțelegem mai bine”. După vreo două ceasuri de căutare prin sat, l-au găsit și l-au adus pe Mitca în mijlocul lor. Cu un zăbun mare, cu mîinele atîrnînd pînă-n pămînt, cu ciuful lung, alb, pe sub căciulă, cu mucul atîrnînd la nas, înghețat bocnă, plin de zăpadă, cum se jucașe la sanie. A-

vea vreo cinci ani. „Ăsta-l Mitca?”, „Da, el este Mitca: să-l întrebăm. Nu-l așa Mitca, că tu nu vrei colectiv?” „Nu, nu vreau”, răspunse Mitca, supărat și urzuc. Dădură din umeri și oamenii plecară. „O să mai venim”. Florea rămase să mai discute cu Mitca. Au intrat în casă, pentru că Mitca era înghețat. Pe acolo femeile aveau cîte șapte-opt copii, ele munceau la cîmp și luau toți copiii cu ele. Femeile muneau, copii se necăjeau, îi mîncau furnicile, îi chinuia căldura, trebuia să le ducă apă în botă și apa se clocea, era scriboasă. Nevasta puse să facă mămăligă, puse saramura pe plită. „Hai, înscrie-te, Mitca”, se rugă Ernil, luîndu-l pe copil aproape de el, între genunchi. Îi ștersă nasul, îi încălzi mîinile, ude și înghețate. Gospodarul stătea alături, pe un scaun, lăcea. Ceiații copii se auzeau dincolo. „Înscrie-te, Mitca: la gospodărie o să facei grădîniță, n-o să mai fie nevoie să duci copiii cu tine la cîmp, dragă Mitca, să-i mînince furnicile; tu o să-ți vezi de treabă, liniștit, copiii ăștia au să trăiască bine. Înscrie-te, dragă Mitca.” Băiețușul a zîmbit jenat, fără să înțeleagă prea mult, apoi s-a apucat să se joace. Au stat puțin, fără să vorbească, apoi Ernil îl întrebă pe gospodărar: „Ei, ce spui, Mihai, te înscrii? Înscrie-te, Mihai. Hai, mai, Mihai, înscrie-te”. Vorbea încet, lungind cuvintele, pe un ton rugător, ca și cum s-ar fi rugat de Mitca, imitînd jocul copiilor. Băiețușul stătea sub masă, ocupat cu pisica. „Hai, mai, Mihai, hai, mai, Mihai, înscrie-te, mai, Mihai”, se auzi de sub masă glasul copilului. Mihai se aplecă, luă copilul în brațe, copilul îi înfășură mîinile subțiri pe după gît, continuînd jocul: „Hai, mai Mihai, înscrie-te, Mihai”. Semna, cu copilul în brațe, și dădu cererea. „Ei, pentru fericirea acestor copii și pentru fericirea lui Mitca - rise bărbătește Florea - în casă și el ne-a ajutat să te convîngem”.

Studia la fărîșă frecvență. Cînd îi dăduseră sarcina să studieze la Universitate de partid, se neliniștea: „Voi avea timp, n-o să-mi fie greu?” și se gândise la toate drumurile lui. „Ai să poți - dumneața ai să poți”. Tot timpul liber studia și timpul liber era acesta, printre picături, cînd ceiații se odihneau, cînd ceiații dormeau. „Cum te pregătești? La ce materii te pregătești?” se interesa lectorul. „Mă pregătesc la Istoria P.M.R., Materialismul dialectic”. „Ai grijă: sîntem în ianuarie, în martie ai sesiune. Pregătește-te”. Făcea colocoii cu el, acolo, pe teren; mergeau împreună în munca de colectivizare. Îl prindeau bine studiile în această muncă. Confrunța și completa studiile cu învățătura terenului. Cartea îi dădea putere, siguranță. Cum puteau fi convînși țărani? Să le vorbești mult despre partid, despre politica partidului. Și el era în materie, el studia, apoi repeta aceleași probleme, le împărțea țăranilor, iar lor le plăcea. În cuvinte simple, cu cartea în mîină, desfășurase de-a lungul și de-a latul întregii Dobroge toată istoria și toată politica partidului și tot ce mai studia el, și-i ajuta pe țărani să pătrundă concluzia aceea esențială, că nu se poate construi socialismul numai la orașe, în uzine. Și astfel îl convîngea pe oameni să păscească pe acest drum mare, al agriculturii mari, socialiste. Respecta cu sfîntenie principiul liberului consimțămînt. „Contează foarte mult, ca lucrătorii politici, să fim modesti, să fim calmi, și răbdare. Să vorbim, să-i explici, să-i ajuți pe oameni să înțeleagă că asta este politica lor, nu numai a partidului. Zilnic, zilnic, să stăm de vorbă cu oamenii, o zi, două, o săptămîină, o lună, într-un sat Abia reușim să le cunoaștem viața, ducîndu-ne la ei acasă: îi vedem pe copiii lor, vedem ce mîncînc, cum trăiesc și așa reușim să găsim argumente cu care să-i convîngem, chiar din viața lor, din traiul lor”.

de TRAIAN COȘOVEI

A venit ziua examenelor și s-a dus de și-a dat examenele la Universitate. Acolo erau activiști din toate părțile. „Cum faceți, cum ați făcut la voi, acolo?” „Prin muncă politică asiduă, zi de zi, mereu, într-una. Dobrogei li este caracteristică răbdarea, perseverența, tenacitatea. Asta este pînă și o însușire a climatului, a vînturilor - a arșițelor - perseverența, tenacitatea. Aceștia sînt însușiri ale oamenilor de acolo - și noi n-am făcut decît să lucrăm cu aceleași însușiri ale Dobrogei. N-am dat nimic peste cap. Poate zece oameni care au rămas ultimii-ne-au luat mai mult timp decît ceilalți, cîteva sute înscriși într-un sat. Nu te înscrii azi, ai să te înscrii mîine. Mai venim, mai vorbim, mai gîndim-te”. Chiar îndărătnicului îi vorbea frumos. Niciodată nu-l spunea omului: „Tu ești potrivit, cu tine noi terminăm, avem noi ac de cojocul tău”. Vorbea cu el: „Ai copii?”, „Da, am”. „Unde sînt?”, „O fată la școală, un băiat tractorist, un băiat în armată”. Și mereu dezbatînd, mereu explicații, mai o glumă, o idee nouă, un exemplu nou, mereu discutat, explicat de o mie de ori, ca pictura care cade pe stîncă. Uneori se părea că activiștii și țărani dezbăteau niște lucruri superficiale în legătură cu problema lor, cu colectivizarea. Lucruri spuse mereu. Dar sub toate aceste discuții, aparent fără însemnătate, se simțea fiorul problemei, se simțea acel conținut foarte important, clar și definitiv înțeles de țărani, anume necesitatea acestei transformări, necesitatea obiectivă. Asta trecea în unele discuții aproape ca ceva subînțeles - se știa, și toate vorbele se refereau la acest imperativ al istoriei. Grea era deciziunea, trecerea la fapte, acel consimțămînt, care era greu de luat și care trebuia ajutat să se producă.

În față, în direcția în care se îndrepta Florea, se așternă mereu acel asfințit plin de aur, plin de pulberi strălucitoare și cîștii viorii, închiplund pe coastele dealurilor vegetații, grădini și bogății nemăvăzute. În spatele lor, în urmă, se așterne seara, se așterneau păturii cenușii, întinse și reci. Se așterneau parca acolo, în urmă, de unde veneau ei, seara, noaptea și somnul. Și răsăritul așterne se așternea praveliște bogate și nemăvăzute peste pămînturile pietroase și triste! Ei umblaser și răcoliseră lumea. Asemăna drumul lor lung, încet și zbuciumat, cu o întrecere printr-o apă întinsă, pe care o agitaseră, ca în mari năvoade. Uneori îl se părea că țîntul acesta este alcătuit, este urzit mai mult dintr-o risipă uriașă de frumuseți, din culori, din zări și depărtări și din glasuri, decît din bogății materiale. Se simțea uneori obosit, parca ar fi vrut să se întindă, să se odihnească mult, mult. Nu după munca asta, ci după o trădă de zece, de cincisprezece ani, de cînd umbra. Își amintea că într-un sat zărise un om lung și prispă casei, nepăsător. În alt sat, reținuse înfățișarea umia care se ulla lung și stăruitor. Dobrogea l se arăta ca un uriaș de lut pe care ei îl ridicaseră în picioare. Și, a doua zi, răsărea din nou soarele și din nou țîntul întreg strălucia în aceea risipă uriașă de frumuseți. Ei înaintau prin aceste frumuseți.

Biourul regional dădea îndrumări biourilor raionale, pentru consolidarea gospodărilor. Trebuiau strînse inventarele agricole, caii; repede trebuiau ridicate grajduri, construcții, magazii. Întreprinderile de stat treceau la ajutorarea gospodăriilor. În același timp, se întorceau planurile de producție, se termina comasarea, se stabilneau bazele producției socialiste. Era prima toamnă, cînd se trasau perimetre mari, se desființau toate răzoarele, se schimba înfățișarea pămîntului. Se trimiteau mașini, utilaje, tehnicieni, ingineri. Se elaborau planuri de perspectivă. Ingineri și tehnicieni au studiat pe teren, în fiecare gospodărie posibilitățile și pe baza lor stabilneau cîte vite, cîte fel de vite, cîte izlaz, cîte păsări, cîte grădînare, cîte oi. Un program mare trecea conștiința țăranilor, trecea inițiativele și priceperea lor - veneau ei cu propunerii - răscolau, descopereau rezerve interne. Tot ce era pornit bine în acele gospodării mici sau mai dezvoltate - trebuia ridicat acum la proporțiile unei adevărate agriculturi socialiste. Florea se văzu prins și el în ureșul tuturor acestor probleme urgente.

Procesul de colectivizare se apropie de sfîrșit, regiunea întreagă era cuprinsă acum de altă febră - de o febră creatoare a planurilor, a campaniei imediate, a construcțiilor, a însămintărilor, a descoperirii resurselor, a dezbaterii planurilor de producție. De fapt, colectivizarea întreagă fusese un preliminar, vast proces de descoperire a resurselor, o dezbaterie a acțiunilor. Nu altă lămurire - lămurire fusese făcută de-a lungul anilor - ci descoperirea bogățiilor, stabilirea planurilor - asta simțea Florea că făcuse cel mai mult, în această luncă și în această călătorie pe întinđerea țîntului. Se încheia procesul istoric. În noaptea cînd Florea cu activiștii se întorceau din Delta, la difuzarea din Tulcea, sub ploaia măruntă răsunau aceste cuvinte: „S-a încheiat un mare proces istoric” și se încheie astfel și un lung capitol al vieții lui. Aproape nu prinsese de veste cînd, într-o parte și-n alta a regiunii, începură să răsără, de cînd tot umbra ei, mari praveliști de frumuseți și de belșug. Începură să flutुरe, ca niște steaguri mari, pe coastele unor dealuri, fișii de podgorii, începură să răsără ici-colo, lumini, și iarăși întînderi mari de lanuri nevăzute pînă atunci. Nu fusese hotărît dacă să rămîină în Dobrogea, atunci după război, după ce-l dezarmase pe nemții, în pădurea de la valul lui Traian și-și urmăriseră pînă aproape de Berlin. Se întorseseră în orașelul acela, cu case mărunte și igrăsoase, la Cerna Vodă, unde-și pierduse primul copil. Nu fusese hotărît și nici nu-i plăcea Dobrogea: umblase prea mult, prin vînturile și prin arșițele ei și-nghitise prea mult praf, pe drumurile ei ripoase. Se întrebasese atunci, de mult, dacă să se stabilească la București sau la Brașov sau la Hunedoara. Era metalurgist și în Dobrogea meseria lui, metalurgia, nu exista. După ce ajutase însă la munca de colectivizare și cunoscînd mai bine regiunea - se hotărîse să rămîină. Și a rămas: a simțit, a dorit și a fost sigur că viața se va schimba și aici. Poate întrezărea într-o clipă viitorul. Acum era în Dobrogea și metalurgie, și industrie. Iar el fusese ales să frămînte îndelung și din greu acest metal nobil - sufletul țăranimii. Se dovedise un metalurgist bun? Fusese judecat de zece și de sute de ori - și mai ușor și mai greu - și avea să mai fie încă judecat. Decamdată îi tulbura această minune: pe drumurile pe unde cutrelerase el, începuseră să răsără niște praveliști noi, din cîmpuri și de pe dealuri nu mai veneau vrîrte de praf și de nisip, ceea ce însemna că pămîntul începea să se îmbrace. Începeau să se arate niște praveliști cu acelea rispite peste întînderi de răsăritul și de asfințitul soarelui - numai că de data aceasta praveliștii erau adevărați. S-a înfrățit Florea Ernil aici cu oamenii, e legat de ei, printr-o muncă îndelungată. Peste tot erau prieteni, tovarășii: peste tot a lucrat cu ei, a împărțit cu ei și greul și binele - la Istria, la Babadag, la Tulcea, la Hirsova, la Ostrovu, peste tot amintiri, cunoscute, prieteni Ostrovu! cît drum a străbătut de-atunci. Prima sarcină, cînd a ajuns acolo, a fost să rechiziționeze o moară. Era un turc, cu un ginere al lui, care însălua țărani, speculau, se ducea omul cu o sută de kilograme de grîu, se întorcea cu cincizeci de kilograme de făină proastă. Furau morarii. Moara lui Kemal-pasa.

Se întorseseră acasă, dornic de copiii lui, dornic de casă. Trecuse pe acasă, tot în fugă, tot la o săptămîină, la două săptămîini. Trecu, din dispoziția partidului, profesor la școala de partid. Ca niște mesageri ai lucrurilor, ai oamenilor, pe unde a umblat, îi vin de-acolo mereu - comuniști, candidați, prezidenți, brigadierii de gospodării, colectivisti. Înăsa acolo clocoțeste viața - acolo, în spațiul imens, înviortat al Dobrogei. Deschisese ochii în această regiune, sub o zare tulbure, cenușie. Și umblase prin acest țînt pînă cînd zarea se limpezi, iar dealurile de piatră începuseră să înflorească.

În copilărie, adunase odată niște semințe de flori și le dusese mamei lui, să le semene. Acasă, găsise necazuri, supărări și uitase de semințe și le găsise mai tîrziu în buzunar. Nu mai țîne mîine ce făcuse cu ele. În orice caz, nu le semănase. Nu avuseseră un locușor al lui, unde să le semene. Decoperea acum că de fapt cutrelerase Dobrogea cu niște semințe de flori uriașe și binefăcătoare; el, semănător, între alte zeci de mii de semănători. Și - avuseseră destul loc să semene, să se desfășoare...

Fragment din romanul „Lauda fluvului - lauda mării”.

ACTORI ȘI POSIBILITĂȚI

de GEORGE VRACA

Artist al poporului

Scena și oamenii ei — asemenea tuturor celor ce întâmpină cu entuziasm creator, pe tot întinsul țării, primăvara care se apropie — trăiesc și respiră în climatul plin de freacă viu al acestui început de an cu semnificații atât de luminoase. Pe răboiul noii noastre istorii, ne pregătăm să creștam cu mâinile noastre ANUL XXI!

Am avut mulțumirea să întregesc, la începutul acestui an sărbătoresc, aprecierii măgulitoare pentru rezultatul strădanilor artistice ale colectivului Teatrului „C. I. Nottara” în realizarea spectacolului „Richard al III-lea” de W. Shakespeare. De teatru acesta m-am legat pentru todeauna cel 16 ani din urmă — de când împart cu oamenii lui bucuriile și amarăciunile firești din viața oricărui teatru — precum și cei patru ani de răspunderi pe care mi le-am luat cu bună știință din ziua când mi-a fost încredințată conducerea lui.

În jurul meu și al tovarășilor mei de generație artistică — dintre care câțiva m-au părăsit dureros de fărâ veste pentru todeauna, lăsând fiecare câte un gol, anevoie de împlinit — s-au adunat, de-a lungul acestor ani, o seamă de tineri colegi însușiți și stăruitori, îndrăgosiți orbite de meseria lor și stăpâniți de dorința de a i se dăruia integral. Pe dinșii și pe cea ce bănuim neclintit în ei m-am bătut în ziua când am primit să răspund cu numele meu pentru munca lor artistică și pentru greșelile lor firești. Și pot mărturisii, azi, în toată sinceritatea, că nu m-am înșelat, că nu m-au dezamăgit și că am temeiuri să fiu mulțumit și mîndru de ei — sau, mai precis: de cei mai mulți dintre ei.

Recent, în cadrul unei anchete de presă, una dintre întrebările ce mi-au fost puse privea „încurajarea tineretului” în teatrul pe care îl conduc. Și am explicat atunci, cu un ton de protest în glas — așa cum încerc să subliniez și în rândurile pe care le aştern acum — că nu e vorba de o încurajare. În conștiința mea și a celor care mă ajută să conduc Teatrul „C. I. Nottara”, atenția față de promovarea tineretului bun spre primirea rîndurilor ale colectivului constituie o datorie, o sarcină obligatorie și un mare comandament. Și asta, pentru că pretutindeni în țara noastră, în toate sectoarele de activitate vie prin care pulsează inima firii, se pregătește schimbul de mine — viguros și de nădejde — din tineret.

Distribuirea unor actori tineri în roluri importante, de prestigiu, nu poate fi însă o acțiune făcută la întimplare, tot așa cum nu trebuie să constituie numai un simplu act de curaj al regizorului sau să pornească din ispita unei „experiențe” de laborator susceptibilă să ducă la rezultate surprinzătoare dacă nu chiar senzaționale. Promovarea lor în rândurile protagoniștilor, ale interpretelor de răspundere dintr-un teatru, trebuie să fie determinată de o selecție judicioasă în rândurile tineretului din colectiv, bazată pe o perfectă cunoaștere a posibilităților artistice de care dispune fiecare tînr în parte. Nu înseamnă „încurajare” gestul, neocolt de cele mai multe ori, de a pune pe umerii firavii încă al unui tînr actor și copleșitorul rol pe care îl are pentru puterile la care a ajuns sau nepotrivitul cu aspirațiile și preocupările lui firești. O astfel de „încurajare” lipsită de răspundere, ducând în îndeplinire rezultatele contrarii, tedoroie, iar eșecul dezvoltării în sufletul avintat al tînarului o tumoare, care seamănă neîncetare în propriile forțe și posibilități — greu, dacă nu chiar imposibil de extirpat în viitor — o timiditate sufocantă, o lipsă de îndrăzneală care tale deznădăjdău orice fîlfire de aripi spre mai sus.

Regizorul care distribue un actor tînr și relativ lipsit de experiență într-un rol important și comportînd dificultăți notorii în compunerea lui scenică trebuie să dea dovadă de multă discernămînt și de o încercată intuiție artistică în alegerea interpretului. Dar, mai ales, trebuie să fie convins că îl poate ajuta în munca de compunere a rolului și să dispună de metodele cele mai adecvate de a se apropia de el și de căutările lui lăuntrice. În munca regizorului sau a colegului mai vîrstnic cu un simț al actorului trebuie să existe o înțelegere perfectă și totală față de sensibilitatea acestuia și de îndoleala lui — pentru a nu-l face să se strîngă în el însuși ca melcul în cochilie, lovit fără voie sau din imprudență cu o vorbă mai brută sau de vreun gest prea tăios, care i-ar paraliza avîntul sau i-ar determina, copleșind în capăt, să nu mai „dea” nimic.

Tinerii actori nu se aseamănă între ei — cum nu sint aiodoma doi puțeli de arbori într-o pepineră, deși prin ramurile fiecareia va fremăta cîndva vîntul și se vor prelîca razele de soare la fel. Esența fiecareia din ei trebuie să-o descoperi cu răbdare și cu pricepere — și apoi, în funcție de ceea ce descoperi, să alegi metoda de dezvoltare cea mai potrivită. Pregătirea — mai mult teoretică, și nici nu poate fi altfel — cu care ies tinerii actori de pe băncile Institutului de Teatru constituie numai temelia pe care se poate înalța edificul viitoarei cariere artistice. Adevărata lor școală este pe scenă și durează tot restul vieții — dar unii dintre ei sint mai înzeștrați și pot atinge măiestria mai curînd dacă sint bine îndrumați și stăruitori în efortul de creație. Linia carierei lor depinde în foarte mare măsură, deci, de atenția cu care sint îndrumați de către cei chemați să-o facă — iar metodele de lucru cu tinerii actori sint multe și diverse ca și structura lor sufletească și artistică.

Așa, de pildă, sint unii tineri a căror calitate dominantă este fantezia — interpretî cîrora regizorul nu are a le indica decît tema momentului dramatic pentru ca actorul să-și creeze în rîstimpul a două repetiții 4-5 variante diferite de interpretare ca din ele să-și aleagă apoi pe cea mai potrivită. Alțora, însă — cu mai puțină fantezie dar înzeștrați cu talent firesc de redare și trăire — regizorul trebuie să le ofere un „model” al personajului pe care interpretul îl umple cu personalitatea lui.

Unora, posesorii ai unui simț instinctiv al „prisosului” și care au intuiția precisă a ceea ce nu trebuie făcut pe scenă — indicațiile prea ample le pot fi dăunătoare, dezorientîndu-i. Alții, însă, au nevoie de cit mai multe detalii ca să-și fixeze limitele personajului și să-și dea apoi viață cu sensibilitatea lor. Adevărata artă a celui care își propune să promoveze tinerii interpreți constă, deci, — cum am notat mai sus — în capacitatea de a-i cunoaște și de a găsi metoda de lucru cea mai potrivită. Evident, că în afara de această înțelegere a tinerilor de către colectivul în care se dezvoltă, este nevoie și din partea lor de un studiu permanent și de o lectură continuă bogată și foarte variată.

Pe scena Teatrului „C. I. Nottara” s-au afirmat în ultimii ani numeroși actori tineri, și am mulțumirea intimă că am contribuit cu stăruința mea — iar altorii chiar cu sfaturi, cu sugestii și cu experiența mea profesională — la realizările pe care le-au izbutit actorii din tîrîra generație, ca: Ion Dichiseanu, George Constantin, Liliiana Tomescu, Cristea Avram, Magdalena Buznea și alții — în roluri de mare răspundere din spectacole „Antoniu și Cleopatra”, „Frații Karamazov”, „Peer Gynt”, „Ciocirlia”, „Act venețian”, „Steaua Polară”.

Alțora dintre colegii lor de generație li s-au creat condiții să interpreteze unele personaje principale din piesele actualei stagiuni, și sint pe cale să se afirme la rîndul lor. În această acțiune de a oferi posibilități de afirmare tinerilor, conducerea teatrului a fost ajutată mult și de spiritul de înțelegere, cald și tonic, pe care l-a găsit la cei mai mulți dintre membrii colectivului artistic. În general, actorii acestui teatru — fără deosebire de vîrstă sau stare de serviciu în slujba scenei — consideră drept o datorie firească „dubla” distribuțiilor principale, impunî nu numai de imperativul promovării tineretului bun în rândurile din față ale colectivului, dar și de necesitățile unui reperoriu permanent atît de variat cum este cel de largi de spectatori evoluți ca gust și diferiți în preferințe. Fostirea judicioasă a întregului mînunchi de actori de care dispune teatrul constituie de multe ori — ce e drept — o problemă destul de greu de rezolvat, dar mărturisesc că nu am motive să fiu nemulțumit de felul cum își aduc contribuția la soluționarea ei toți componenții colectivului artistic. Și cred că s-a ajuns la această situație îmbucurătoare și datorită faptului că fiecare actor este înfîm convins, poate — prin exemplul altor colegi al sîi — că are posibilități de afirmare, mai curînd sau ceva mai tîrziu, în mijlocul acestui colectiv în care „legea junglei” de tristă tradiție generală în teatrul de altădată nu mai acționează.

În încheierea rîndurilor de față — pentru că tematica lor dominantă a constituit-o promovarea tineretului — scotesc să nu mă depărtez prea mult de subiect amîntînd că și în stabilirea reperoriului de perspectivă la Teatrul „C. I. Nottara” se urmărește descoperirea unor noi talente, de data aceasta în rîndurile tinerilor autori dramatici. Încadrîndu-se în acțiunea generală, cu aspecte de reală campanie pe țară, a depistării unor astfel de elemente scriitoricești, colegii mei din „Consiliul artistic” au și hotărit intrarea în repetiții a unei piese provizorie intitulată „Sechestrul”, lucrare de debut a doi tineri scriitori clienți: Mircea Zăciu și Vasile Rebreanu. Și pentru ca promovarea lor în rîndurile autorilor dramatici să aibă o continuitate și să constituie pe de-a întregul o afirmare, este foarte probabil ca piesa cu care teatrul nostru va împingea aniversarea sărbătorească de la sfîrșitul lunii august să fie tot o lucrare a acestor doi tineri, cu titlul desprîns din versuri de baladă românească: „Pe o gură de rău...”

Iar succesul lor — dacă vom izbuti să punem în valoare și să dezvoltăm calitățile atît de promițătoare pe care le vîdesc la lectură lucrările acestor doi tineri autori — va fi o nouă biruință a tineretului, cu care ne place atît de mult să ne înconjurăm la Teatrul „C. I. Nottara”, și o confirmare în plus că tineretul are, astăzi, toate posibilitățile de afirmare. Cu o condiție: să împletească talenții cu munca sfîrșuitoare.

În ultima vreme publicul nostru a luat contact cu cinematografia japoneză. Însula lui Kaneto Shindo fusese doar poartă la aceste universități: stilul despuș de orice artificiozitate deconcerțase într-alt, inclî lădasă să treacă pe lingă noi, fără ecoul meritat, o operă contemporană mare. Și totuși, receptivitatea poeziei obținute prin repetarea gesturilor muncii cotidiene, pînă acolo încît să devină un ritual obsesiv, spectatorul nostru intuiase valoarea însulei chiar dacă nu în întregime.

Harakiri a surprins cel mai mult. Prin construcția dramatică împotriva de retrospecție și Viața sportivă se baza pe ele, dar altul era ritmul lor) prin încheierea deszădărilor acțiunii și a leit-motivului naratorului filmul contraria. Odată aceste prime dificultăți de urmărire a spectacolului cinematografic (așa cum îl înțelegem noi) învinse, jarmecul imagini vizuale, compus din legi picturale specifice, se impunea. Simplitatea, economia, disponererea obiectelor în cadru se învoca, în chip ciudat, cu prefăzitatea limbajului grafic foarte stilizat, cu mișcărilor lente de aparat descripșite, analitice (repetatele panorame: curtea interioară, a samurailor conceptă ca un fel de „podium” al spectacolului, caracterul de ceremonial al întregii acțiuni etc.). Bineînțeleș că adevărul uman, dramatismul crîncen al împlîntirilor descrise cu un realism neobișnuit de puternic, domina această dificilă operă artistică, asigurîndu-i o forță morală de șoc ca totul rora.

Omul cu rîcșă, premiat la Veneția, e o lucrare de valoare medie (în raport cu Harakiri sau Rashomon), dar mult mai apropiată percepției noastre. Romanul dens care l-a stat la bază e mai puțin prezent în compoziția filmului (cum e în Harakiri), cît mai ales în caractere și în evoluția relațiilor lor. Tîntre vigurosul „om cu rîcșă”, descendentul degenerat al unei caste suferente, și copilul debil fizic și spiritual nepregătit pentru viață, se stabilesc niște corelamente, un transfer de valori și sensibilități neastăpînit. Mediile din care provin sînt atît de diferite, brutale diferite ca și temperamentele celor doi prieteni, concepțiile și destinele lor ulterioare. Copilul va ajunge un intelectual orgolios care se va rușina de vechea prietenie cu modestul purtător de rîcșă, iar acesta se va sînge, treptat, în mizerie și tristețe, atîngînd însă o condiție morală de înaltă umanitate și noblesse sufletească. Invers proporționale, evoluțiile materiale și etice ale personajelor desenează o dialectică socială, descrisă cu finețe și profunzime psihologică în filmul lui Hiroshi Inagaki. Placiditatea acestui copil crescut în seră, cu reacții întîrziate, ridicole, se

modifică treptat în contact cu robustețea fizică și sufletească a purtătorului de rîcșă, pe care-l înfîlnește întîmplător. Dar, la rîndu-i, omul neastăpînit, violent în reacții, amănîta o pondere pe care nu alit amănîta casei micuții său prieten i-o va împrumuta, ci o anume discreție și grație inerentă vârșei înfîntile. Desigur, raportul e relativ. În ciuda emoționantei lecții de omenie pe care o preînșea de la Matsugoro (Omul cu rîcșă), copilul va rămîne totuși, pînă la urmă, sclavul prejudecăților castei sale. Sub prețelul unei prietenii ce ar putea învinge toate barierele, regizorul japonez ne evită realitatea socială. Interesantă este evoluția personalității lui Matsugoro. Simplitatea, naturașea sa se învoca în gândire și maniștări (ca în scena din interiorul teatrului, cînd „omul cu rîcșă”, jignit în orgoliul lui, se răzbumă pe spectatori neinvitați). Sponșaneitatea lui Matsugoro se maturizează cu tîmput pășîrîndu-se doar impulsive, neconformist, nota de sinceritate, de detașare în raporturile cu cei din jur — îndiferent de clasa din

care provin. Personajul cîștigă astfel în profunzime cîndînd o demnitate de fond (și nu una copleșită, ostentativă), o greutate morală cu valoare de simbol în scena impresionantă a „bătăii de tobă”, explozie de vitalitate fizică și spirituală a unui popor. La antipodul ritmului drăcesc în care e concepută această scenă, baletul suav al siluetei albe de vis, din momentul morții lui Matsugoro, împrîmă o notă de tristețe resemnată, o poezie fatalistă ce contrazice caracterul energic al omului învîdat să ia todeauna viața în pîșt. Dragostea eroului pentru mama copilului e artificială, înclinînd spre melodramă deszădășirea acțiunii. Poezia acestui jîm se datorează observării atentă a realității înconjurătoare în cadrul căreia evoluează personajele. De aceea stilul poetic voit răcefat, din final, poate fi frumos, în sine (ca multe cadre din Harakiri), dar fără legătură cu universul întîm al admirabilului caracter uman realizat de interpretul lui Matsugoro, marele actor japonez T. Mifune.

Alice MANOIU

Alice MANOIU

POETICA NOILOR UNIVERSURI

FILM • FILM • FILM

AUREL JIQUID: „Colecțiviste”

ARTIA

MUNTELE LA MAHOMED

Recent am văzut la București un spectacol cu „Pescărușul” lui Cehov, în interpretarea Teatrului de Stat din Bacău. Spectacolul reliefa, cum am avut prilejul să scriu, preocuparea harnicului colectiv pentru o ținută artistică înaltă și aceasta era, poate, esențialul. Publicul reacționa cu simpatie și căldură, întîmpinînd cum se cuvine un act temerar și, privind deszădășarea spectacolului, am avut și mai viu sentimentul că această ramură a criticii, care este cronică dramatică, rămîne încă, din păcate, dătoare bogăției, în sensul propriu, caracterizată azi fenomenul nostru teatral. De o bună bucată de vreme, cu excepția realizată însă sporadic de revista Teatrul, cronică teatrală și-a restrîns aria investigației la spectacolul bucureșten. Cu prompitudine consensuată și comentîm primierele bucureștene, oferînd teatrelor din capitală posibilitatea alcătuirii unor bogate plachete cu prilejul fiecarei spectacol. Răreori însă, colectivele teatrelor din alte localități își pot mărturisii satisfacția de a-și vedea reflectată activitatea mai bogat decît în slărea de la „cronică actualitășii”.

Întîi, să recunoaștem, există o inerție, o comoditate — de care, firește, nici semnatarii rîndurilor de față nu se consideră disculpat. Apoi, pentru că toate scuzele au argumente, vine un argument, potrivit căruia ar fi o

reală dificultate revenirea asupra unui spectacol despre care ai scris. (Și care, bineînțeleș, s-a jucat în capitală). Ba, unșori, argumentul e împrumutat și de redacție care și ea se consideră achitată de datorie cu cronică primului spectacol al unei piese la București. Realitatea e însă, ca de obicei, și în acest caz, mai puternică. Am văzut într-o seară, tot la București, un bun spectacol cu „Umbră” în interpretarea colectivului de la Galați. Din păcate, cu tot respectul pentru realizarea Teatrului de Comedie, numai acesta s-a bucurat de atenția criticii. Citeva sumare referiri din finalul unor cronici n-au avut darul decît să justifice și mai mult punctul de vedere de mai sus. Despre Teatrul Național de la Craiova în 1963, nu s-a scris, n-am scris, decît cu prilejul venirii muntelui la Mahomed, adică al unui turneu la București. Veșechi formă nu se poate cu totul regretul aplica, și în alte și foarte multe cazuri. Să nu uităm apoi Teatrul Național din Cluj sau din Iași. Dar dacă trebuie să constatăm situația aceasta în cazul celor trei naționale, să încercăm să ne amîntim de cînd n-au mai citit actorii Teatrului de Stat din Turda, spre exemplu, un articol consacrat fie și numai unui spectacol din stagiunea trecută. Aceiași lucru despre Baia Mare, sau Bacău, sau Botoșani. Sint însă două teatre foarte aproape de București, „Al. Davilla” la Pitești și teatrul din Ploiești. În Contemporanul s-a scris mai mult despre unele teatre din țară, despre spectacolele la Timșoara și la Reșița, în ultima vreme. De obicei însă, și aici adesea se rezolvă amîntirea sarcinii prînt-ro știrea în coloana din stînga paginii, foarte bună de altfel, și mai todeauna, dedicată teatrului. Să recunoaștem totuși că e puțin și întîmplător. Chiar unele disculții, pline de interes, care se deszădășoră în coloanele presei noastre culturale, în Gazeta Literară, în Luceafărul și în Contemporanul, pe teme cit se poate de actuale, cum sint: concepția regizorală, scenografia, contemporaneitatea în arta spectacolului etc. etc. își aleg exemplele, mai des, din spectacolele la îndemînă, cele bucureștene.

Se știe însă cîte cîrturi, adesea încununate de frumoase succese, se deszădășoră pe multe scene ale unor teatre din Braila, Tirgu-Mureș, sau Petroșani, succese demne a fi relevate, după cum demne de cunoscut se fac și altele din realizările actoricești din aceste teatre

și din altele. Decadele Dramaturgiei sau Concursurile tinerilor actori au pus în lumină, odată cu elervecșenta creatoare care însufleșete fîntina colective din țară, preocuparea susținută pentru înalta artistică înaltă, pentru contemporaneitatea punctului de vedere regizoral, scenografic, actoriceș, sîrșîrînd ne care anume teatre o dovădesc în delinirea unor profesii cit mai distinct etc. Prea puțin ne îngăduim însă, să ne oprim asupra lor, în măsura cuvenită. Sint de asemenea, și bine știut lucrul, și eșecuri, spectacole ce o fîntă coroboră, sau de serviciu, în cel mai bun caz, cum am văzut, de pildă, la Turda, unde „Dezertorul” de Mihail Sorbul a fost transformat într-o grotescă comedie bufă. Iși mai fac loc, de dragul originalității cu orice preț, experiențe sterile, revendicînd chipurile un punct de vedere modern, dar foarte adesea ilustrînd alunecarea în strîdentă și ridicol chiar. Pentru ce pîedez? Pentru o mai vie, mai activă și mai cicientă, în planul generalizărilor, intervenție a criticii dramatice. Evident nu cronică de spectacol, sau nu numai ea, e chemată să răspundă acestei sarcini, mai potrivitor, dar și foarte elementare. Mi se par mai mult potrivitor, de pildă, anumite articole care sînt sintetice, periodice, activitatea unui teatru într-o stagiune, sau să relevă prînt-o analiză comparativă, prezența unei anume lucrări dramatice pe mai multe scene. Cu sprînjul firesc al Consiliului teatrelor, mai mulți critici dramatici ar putea să întreprîndă vizionarea spectacolelor teatrale dintr-o regiune, analizînd unele probleme de regie, interpretare, reperoriu, profil al teatrelor, fostiore judicioasă a tineretului, prezența instituției respective în viața culturală a regiunii. Asemenea sinteze ar veni, cum nu se poate mai bine, în sprînjul confrîntării realizărilor obținute de stadiul actual superior la care se dezvoltă mișcarea noastră teatrală, cu exigențele sportive ce se impun de la o stagiune la alta. Generalizînd experiențele pozitive, atrăgînd cu toată răspundere cuvenită atenția asupra tendințelor neoptimice, articolele, sintezele, prezonziările, ar avea darul să solicite eforturi sporite, să orienteze și să contribuie la stimularea atitudinilor creatoare. Mișcarea teatrală e un fenomen prea important și de ordin național ca să nu căutăm a-l cuprinde în întreaga lui amploare.

Dinu SĂRARU

Amintiri

Scîrșitorii de altădată li pîșmalura pe dramaturgi. Unșori aveau și da ea. Eruu cel mai bine, vorbea lui Pîșaldă, „șumșumă!” și ajuungea curînd foarte populari, dacă nu chiar celebrai.

În celelalte „numerăriș”, în vremurile apăsătoare ale trecutului, dramaturgii erau aproape singurii, înalte de pîșmalura țabal mondial, care mai apăsau ceva. Poștii și chiar noveliștii. În clasa de eleva excepții, pîșmalura mai nîșma, pîșmalura chiar, simic, mulțumindu-se cu gloria pliocă de a se vedea publicati în vîrșe revistă mai serioasă.

Într-o clasa două războaie înșă, prezatori, la început noveliștii, au avansat apoi la rangul de romaniștii în mîștărie. Iși se alia Litru Robțeanu, detinătorul marceli premii Nășural pentru romanul „Ion” și care, mai cîșta prin popularitatea și celebrație, i-a cam depășit pe dramaturgi.

Și totuși, autorii de teatru continuu să fie pîșmaluri. Era, de fapt, un fenomen firesc! Rampa, scena, contactul nemîșclit cu spectatorul, aplaușele, curîndu-le căntă, culesse abia cîteștia să fie chemat și rechemat cu cit mai multe ridicări de cortină. Așadar, numai în rîndul rînd zărelle cu coloanale și folioșanele lor fachinale pîșmal, autorul l. Peste noaptea, dramaturgii, pîșmal curîndu-se în revistă „cinema”, o nouă „marșe speranșă”, dacă nu un moștăre și unde pîșmal, tîntamela l...

Dar... în toate cele bune e un dar, dar nu și „har”. Nu e obligatoriu ca orice pîșmal să fie și bună sau să cîștă succes. Se mai întîmplă, și nu rarori, ca unși dramaturg, după premiere, să-și fie de obicei să mai țîntă din cîșta de cîșta n-a înțeleș la vieme că spectacolul a înșemat o cădere. În cazurile cînd n-a înțeles, obișlă zăna un mîșoare cîntă croniclele dramatice care nu locale vor avea generozitatea să-și înducă amărăciunea, dar vor ajunge să-și pîșmal „drama”.

Acum mai trebuie știut că succesul de la premierele de altădată rîșimănaș nominaldecît să ai succes de... cîșta. Spectacolul carea premierea era un spectacol special ca vremea în țara șor smacking, iar spectacolul în țaltea de glă. Era o sală cu un anumit public, ce influența în cele mai multe cazuri opiniile croniceștilor dramateșii, și oșta influențol de înțelegere din culisă, de alcov și de multe altele. În clasa de excepții obișnuită al premiereșlor de altădată se mai găsescu în sală și un număr mic de intelectuali, care luau dramaturgia în serioșia și careșu pîșmal de prestigiu, de o pîșdă, pîșmal isbașlene.

Am avut și eu cîteșta succese morale. Într-o clasa Poșala roraș, dar mărturisesc că eu li dorii un public mai numeros. Vîrșam ca și pîșmalia mea al altă spectacole cu casa de bilete înclăș.

Intrativa am țabalul. Am scris comedia în 3 acte — Coriolan Șecanuș — cîșchîrîndu-le o temă foarte serioasă — „șopotîntăș”, cu cîșșolul și „îngrozîntăș copîșșor”. A fost cîșșă cit mai cîșșta succes al meu. Fiecare act în parte atîșnea hotele de rîș, numărate aplaușe la „scenă deschisă”.

În scena premierei, obișl dîntre culisă, am plecat direct la gară ca să pîșmal accelerat de Timșoara, ca destinație Lugoj unde locușam. Am plecat cu sulatul într-adevăr multumî: în așfîșș voi avea și eu parte de un spectacol cu „casa înclăș”. Și am avut!

Dar... iar intervene acest „dar”. Peșla o săplămînd raturcorîndu-mă la București, ce mi-a fost dat să aud: preșctul de poliție, pe atunc generalul Nicolășanu, uria și cîșșaldiera pîșmal ca fiind imorală, iar Famil Șecarașu cetaș în gazeșla sa de cîșșol Cîșșatul ca agenșii „Comandului pîșșor” să mă țabală, adică să mă cîșșale. A urmat apoi și o interpellare în Camera Deputașșilor. Interpelarea a fost făcută de fostul director general al învățămîntului șecundar careș, nici mai mult nici mai puțin, a corut interșșecarea spectacolului. Totuși, grație directorului Teatrului Național, Corneliu Moldovanuș, am apucat vîrș 25 de spectacole.

După cum se vede, cu tot succesul pîșmal mele de la premiere, în loc să am parte de o „casă de bilete înclăș” am vîrșat înclășdu, mi-se poșșile teatrului.

(fragment)

Războiul de-asupra capetelor noastre... ce? războiul?

de cine vă bateți joc? înaintez încet am văzut graoza gravată chiar pe reținela celor care pentru că voiau să supraviețuiască au murit de o mie de ori în adâncul ochilor au murit de o mie de ori în adâncul ochilor prieteni

adâncul unei mări prezente în toate memoriile dânc de durare acolo visurile apleacă verzi cavalcade cu trene lungi de alge profund și suspinul vântului între stînci și lungă lungă istoria supliciilor

înaintez încet lungă și noaptea istoria pentru noi ceilalți se apropie de sfîrșit în curînd vom fi sfîrșit a mai crede în durere va trebui să lum din nou viața așa cum este

față-n față, bun și atrăce pururi fraternă s-o zgîlmim din cap pînă la picioare sau să-i vorbim cu gingăgie după cum vorbește după cum gîndește

s-o cuprîndem în brațe s-o sculîm din un prun

și poate va trebui să ne batem pentru ca viața să fie a noastră, tovarăși, pentru ca fiecare să-și alege în ea mîsură fîrîrit din vis fecundată din copilărie lumina dinții comună tuturor și care nu are nume

grîul încă nu e copt bratele mai palide ca ciulini în vîntul de toamnă

soarele pregătește pașnicile cupe pîdurile vor păli în explozia sete a inverzii

unde ești tînerete abia născută florile purpuri ale năncei pe obraji gîngăși

ca strîgător pierdut al unui goeland de am pierdut adînc suferință vîntul noaptea

In romînește de T. G.

TRISTAN

TZARA

I-a fost dat acelui spirit neliniștit, care a căutat fără odihnă și cu perseverență un drum și a clarificat, să se potă ca un deștept eșaf, adesea obscur, urînd și colindînd în arăbescuri chinătoare. Ele deslușă în luptă și generoasă dăruire o drumă la care mulți dintr-o generație, azi în jurul a cincizeci de ani, au asistat, mai de aproape sau mai de departe.

Aragon constituie o maturizare prefigurînd evoluția de mai tîrziu cître o poziție militantă a celor trei poezii. La scurte intervale s-au apărut apoi operele cele mai cunoscute ale lui Tzara: Unde beau lupii (1932), L'Antite (1933), Semîna și încolțiți (Grains et issues, 1936). În această perioadă se situază cîntarea decisivă în evoluția suprarealistă. Aragon se întoarce de la Harkov, unde a participat la al II-lea Congres internațional al scriitorilor revoluționari, împreună cu Georges Sadoul, și publică primul său poem politic Front Rouge care deschide drumul către o poezie nouă în Franța. O creștere a conștiinței revoluționare are ca urmare ruptura lui Aragon de suprarealiști, și el nu era primul, care alături de „Asociația artiștilor și scriitorilor revoluționari” fondată de Paul Vaillant-Couturier. Tzara scrie atunci Esul asupra situației poeziei (în „Le surréalisme au service de la Révolution” nr. 4), care constituie un document de prim ordin cu privire la evoluția poeziei franceze, în acea perioadă, în direcția apropierei ei de mișcarea comunistă.

Deși scris de pe poziții suprarealiste, acest eseu aduce aceluiași perspective juste, în acord cu acțiunea bine precizată a lui Aragon. Pornind de la ideea că orice operă de artă reflectă o realitate istorică determinată de raporturile sociale și economice, Tzara deosebește o poezie — mijloc de expresie (poésie — moyen d'expression) care vehiculează și apără ideologia burgheză și o poezie-activată a spiritualității (poésie-activité de l'esprit) care se opune și scapă înfrînării acestei ideologii. Este momentul cînd Tzara explorează arta primitivă, folclorul, și poezia spontană a popoarelor. Concluzia la care ajunge el e integrarea acestor două modalități de creație nu numai printr-o participare a artiștilor la acțiunea pe plan social, a răsturnării ordinii social și ideologic burghez, a participării poeziei la lupta popoarelor împotriva opresiunii și exploatare. Dezbaterea continuă și Tzara intră în „Asociația scriitorilor și artiștilor revoluționari”, realitate populară pînă în ziua de azi, în care în poezia sa, care înaintea pas cu pas pe drumul acelei clarificări spre care tînde mereu poezia, descoperită pînă la urmă în lupta organizată în rîndurile proletariatului.

Cînd părăsește grupul suprarealist — era în realitate despărțit de acesta din 1935 — Tzara aderă și participă la Congresul internațional pentru apărarea culturii. Colaborarea la Communisme, Intransigența individualistă de odinioară dispar în fața problemelor pe care le pune realitatea istorică. E zgîndrit de războiul din Spania și-i dedică lui Lorca un patetic poem. Vorbește la mitingul pentru Spania republicană, organizat de Vaillant-Couturier, iar în 1937 la al doilea Congres al scriitorilor pentru apărarea culturii (la Valencia și la Madrid). Poezia o acțiune, declară el acum, prăgîndu-se pentru unele probleme pe care în ea vedea rădăcina artistului războiului din 1939 și Rezistența. Activitatea lui în perioada ocupației germane a Franței e considerabilă atât pe plan poetic (în revistele clandestine sau pusează cîte poeme semnate T. Tristan) cît și prin eforturile de coordonare și realizare a intelectualilor în lupta antifascistă. Răsufletul acestei activități se va prelungi încă lungul anilor în opera sa, pînă la moarte.

La moartea poetului, comunistii au fost cei care au relevat meritele lui Tzara — „avea sa folie, sau contradictions, sa gaité et sa tristesse infinies”, (Aragon) — în poezia contemporană.

Tristăna a fost dat acelui spirit neliniștit, care a căutat fără odihnă și cu perseverență un drum și a clarificat, să se potă ca un deștept eșaf, adesea obscur, urînd și colindînd în arăbescuri chinătoare. Ele deslușă în luptă și generoasă dăruire o drumă la care mulți dintr-o generație, azi în jurul a cincizeci de ani, au asistat, mai de aproape sau mai de departe. Intr-adevăr, eu cum nu s-a întîmplat cu cei doi contemporani ai săi, și prieteni, Aragon și Eluard, a căror evoluție personală e mai ușor de deșinț, opera lui Tzara a rămas chiar în Franța numai fragmentar cunoscută. Numele poetului e asociat invariabil mișcării Dada nu pe nedrept, dar oricum limitativ. Dadaismul se naște într-o braserie din somnolentă metropolă superioară Zürich, în timpul primului război mondial, către 1916. Primetele manifestări dadaiste au avut loc la cabaretul Voltaire din inițiativa lui Tristan Tzara, un tânăr originar din România, aproape necunoscut. Cea dintîi publicație Dada e, ca de dintîi operă a lui Tristan Tzara, Prima aventură celebră a domnului Antypirine. Ședutele dadaiste s-au reclamat de la absurdul cel mai pur, luînd forme intenționate scandalose. Prietenii lui Tzara credeau că negînd tot ce societatea burgheză considera respectabil: Artă, Morala, Știința, Logica mai ales, dînnatează o întregă ordine detestabilă. Cuvintele tăiate dintr-un ziar și secase la întimplare, dintr-o pîrîrie sau însuși numele mișcării obținut prin introducerea unui coupe-papier tut la întimplare, într-un Larousse fînteu să discretizeze activitățile „serioase” și, în spirit nihilist, să le substituie prin jocol pur al hazardului. Dada în francezele înseamnă că-lut, cu înțelesul dorit de idee fixă, manie. Enfourcher sau dada, înseamnă a o lua razna. Nobilității acestor acte de frîntă se află, fără îndoială, în dezgustul unor tineri pentru felul cum lumea burgheză golise de conținut noțiunile înalte, Patrie, Libertate, Dreptate, Adevăr, Civilizație, ducînd în numele lor popoarele Europei în abator. Dadaismul hrănea încă iluzia unui cît anarhism sistematic în domeniul vieții intelectuale poate fi o soluție revoluționară. Membrii „insursecției” de la Zürich traversau o dramă, chiar dacă ea pare de cele mai multe ori să imprimare accentele farsei. Așa se explică pentru ce, mai tîrziu, Tzara a căutat să pună la baza dadaismului o exigență morală, născută din sentimentul că omul, falsificat de societatea burgheză, trebuie repus în centrul creațiilor spirituale și adus în stare să atingă acel absolut de care este alienat prin forța și opresiune.

Miscarea se extinde și în alte țări. Revoluția din Octombrie a salutat de Tzara și alți cităna dadaști, numai pe speranța pe care le-o dădea în sfîrșit apropiat al războiului. Dar în Germania înfrîntă o parte dintre însurgenții de la Zürich pîrțipă la revoluția spartakistă. Și odată cu sfîrșitul războiului se manifestă o recrudescență a manifestațiilor dadaiste. În Franța, la Paris, unde în 1920, Tzara mulți central activități sale, Dada eștigă noi aderenți și are răsunet. Faptul de a fi refuzat să-și transforme gestul de protest într-un curent literar cu program și de a fi procedat la dizolvarea mișcării, ale cărei principii o obligau la autoanexie. („primul care demisionează din gruparea Dada sint eu”) i-au atras lui Tzara multe antipatii; chiar din partea unora dintre foștii săi amici.

Activitatea poetului se desfașoară pe un drum al clarificărilor, al integrării faptelor într-un acord cu vorbele. Volumul de versuri Omul aproximativ, precedat de Batista norilor și Indicatorul drumurilor inimii din care Tzara publică fragmente în 1925, apare în 1931 și, împreună cu Capitala durerii a lui Paul Eluard și Tîrînat din Paris al lui

lucru, vestitor sumbru al războiului, al morții și distrugerii. Gottfried Benn apare doar ca un liric inclinat spre meditație, nu și ca spiritul incisiv amar urmări de imagini suferințelor cărni omenești, suferințe pe care le-a cunoscut atât de aproape prin experiența sa de medic. Georg Trakl figurează e cîntec dovedind sensibilitatea se-nină și un misticism naiv cu ingeri și sfinți, dar unde e tristetea sa distrugătoare, destrămarea din „De profundis”, durerea sfîșietoare în fața ororii războiului care l-au dus la sinucidere? Este bine că Christian Morgenstern, celebru prin versuri de un umor cînd macabru, cînd bufon, să fie prezent cu poezii „serioase”, de multe ori ignorate, deși fine și de o simplitate comunicativă, dar celelalte sint cel puțin la fel de caracteristice, ha chiar defizitorii pentru el. Cît despre Rilke nici n-ar trebui făcută încercarea de a-l defini printr-un număr restrîns de poezii. Afară de inspirația social-politică, el cuprinde toată gama, trecînd de la primele cîntec adolescentine, la poemul descriptiv paranaian, transformînd cuvintele în melodie sau dindu-le plasticitatea sculpturii, vorbind în imagini și ritmuri sau în metafore

Țașcu GHEORGHIU

COMITETUL DE REDACȚIE

Teodor Balș; Ov. S. Cărmăcianu (redactor șef adjunct); S. Damian; Ștefan Gheorghiu (redactor șef adjunct); Eugen Simion; Tiberiu Uten (redactor șef); Haralamb Zîncă (secretar general de redacție)

încătrează, precîrînd tot registru îl prezintă sensibilități omenești. Sigur că tot e a scria poezii poetice așa, așa și cele trei poezii cărora li s-a acordat preferință, dar ele sint departe de a da o imagine complexă despre creația poetului.

Numărul mare de poezii meritînd să figureze într-o astfel de culegere îlustrată teza autoului ei, anume că lirica germană de la 1900 însoțește a desochit de hogaș, și sint multi poezii pe nedrept dați uitării. Dar urmînd să mijlocască „înțînirea cititorului cu poezii” într-un anumit punct, cam în totdeauna același: în exprimarea „inefabulului”, în transpunerii lirice frumos verificate ce „wenferst poezului nemurire” alcătuirii antologiei a ajuns astfel la o oarecare relativitate, iar e imagine de ansamblu monotonă. A dispărut ca a fost mai frapant în multiplele tendințe divergente. Marea diversitate de gîndire, de ton și de timbru nu e oglîndită. E ca un cor pe trei-patru voci, ce nu poate reda orchestra complexă a unei simfonii.

Mariana ȘORA

îndrăgostite, sint surprinse cu dîscerel illeam: „E zumzet lung de cărbuși / Plugarii înec. Aproape-n saule / Cîntînd, vin fețele. Le-așteapă / Bătrîne mume-n prag de usi”. Această poezie a fost tradusă în limba romînă și de către M. Sadoveanu, care a descoperit într-o lume afectivă familiară, „Ahl! Trei nopți întregi, trei nopțile / Panglicule cos cu floricele / Și frumos le țes și le brodez / Ca la joc dîmnică să ies”. Versurile citate fac parte din ciclul „În cazemată”, conceput și realizat de Șevcenko în anii de deportare.

Eliberat din lăcăție în anul 1838, poetul a fost trimis în surghiun în anul 1845. De tencul participării la societatea secretă Kiril și Meiodii și în deseori în urma descoperirii poemelor sale antimonarhice, a fost expediat ca simplu soldat în corpul special din Orenburg, „sub cea mai aspră supraveghere și cu interdicția de a scrie și de a desena”. Cazașii denumau forța de la Orensk. Orașul al groazei. Konstantin Paustovski, care cu aproape o sută de ani mai tîrziu avea să viziteze aceleași meleaguri, adunînd material documentar pentru veștia sa carte „Karabugaș”, a scris: „Singurul lucru care să le mai lungea cu întînderea nisipoasă răscoaapă de arșiță, era amintirea lui Taras Șevcenko. Aici s-a chinat el într-un batalion de oaste, fără a pierde nici o firăim din talentul, bunătatea și dragostea sa pentru Ucraina. Pare o minune, dar așa s-a întîmplat”. Zece ani a suportat Șevcenko umilirile vieții de garnizoană, deznădăjduind unori, dar păstrîndu-și înlațe spiritul răzvrălit și omnia cu care înțelegea să privească lumea. Nu și-a plecat grumazul. „În țes nemurimii pustiu. / Pe-acum scriu versuri”. Versuri despre patria-lubă aflată în robie, despre fărdelegile țarilor, despre „sînta libertate”, despre dragoste, despre propria sa soartă atât de tristă și nefericită. A pictat în același timp și numeroase tablouri, dintre care unele impresionază și astăzi prin forța lor sugestivă.

Se reintoarce din surghiun îmbătrînit, cu sînăleaga grav subrezită, fără așa-și frădat însă crezul. De-a lungul celor trei ani pe care l-a mai trăit, scrie poeme palpitînt, patos delict, caton ca „Neofitii”. „Mare”, sau poezii de mai scurta întîndere ca „Țările nesăfoșii”, „Imitație după Ezechiel” etc.

Înceind lectura acestui volum valoros, simți tolul, ca bîgător, nevnia unui aparat critic mai bogal, o unel cronologii dezvoltate ca să urmărească viața poetului. Deoarece Taras Șevcenko a desfașurat și o susținut activitate de pictor, ar fi fost binevenită includerea în volum a unor reproduceri după tablourile sale cunoscute. Imaginea asupra lui Șevcenko ar fi devenit astfel mai completă.

Poet popular, în sensul în care au fost populari toți marii artiști inspirați din frămîntările și năzuințele maselor largi ale poporului, T. Șevcenko, tribun și cîntăreț, a trăit eroic și a creat o operă eroică. El aparține întregii lumi. Sărbătorirea a 150 de ani de la nașterea sa, vadește odată mai mult cît de contemporan rămîne „Cobzarul”, ce rol continuă să joace în lupta pentru triumful deplin al ideilor noble de progres și dreptate socială. Astăzi, cînd visurile mărețe ale lui Taras Șevcenko despre „sînta libertate” s-au împlinit, nu numai pe măriile Niprului natal, ci în altele țări pormite pe drumul socialismului și comunismului, nu uităm chemarea emoționantă a testamentului său: „[ar în noua voastră casă / Cînd veți sta împreună / Să vă amîntiți de mine / Cu o vorbă bună”.

Acest mare răzvrăt și rapsoad al sfîntelor motodului a creat însă și adevărate idile suave, pline de delicatețe și de gingășie, pastelele ale vieții de țară în care amostera de deslindere sufletescă la capătul zilei de lucru, nostalgia peisajului natal, visul fetel

M. R. PARASCHIVESCU Din depărtate țărături

Din depărtate țărături ajung în toiu veru Pînă aici, profunde, torențele durerii Și-n nopțile de vară, înoalțe, luminează O flacără de singe și de revoltă, trează.

O țară sfîșiată în două, ce-o dezbină Ben-Hai, în mașteri țărături : de beznă și lumină Ci-a este vreea din muși și din cîmpii Ce-i leaagă strîns în luptă pe mindrii ei copii.

Vă pișolește focul și moartea în zadar Cînd strigă libertatea prin gestul vostru. Iar Din depărtate țărături alăuri sint de voi Cu inima aceeași, soldați, martiri, eroi !

N.N. — Ben-Hai, rin pe paralela 17 și linie despărțitoare provizorie dintre cele două zone, de nord și de sud, din Vietnam, prevăzută prin acordurile de la Geneva din iulie 1954.

„Poezia” este discutabil. El demonstrează de altfel din nou, că orice îndecată de valoare, deci orice alegele, se face pornind de la o idee preconceptă, și că dacă spun : eliminare a acizilor neuronali, am mărturisit o tentativă. Așa se explică omiterea metlor versuri notabile, nu atât eferențe, cît legate de o atitudine bine definită — și de aceeaș restrins poate fi făcut răspunzător pentru excluderea lor, el nu poate justifica totodată înglobarea altora, de minimă importanță dar avînd meritul, în ochii celui care le-a ales, de a fi „inefabili și inexprimabilul turnat în cuvînt”. Pe de altă parte, dacă punctul de vedere adoptat, cel al valorii poetice „în sine”, poate explica neînțelegerea genericii tinere, în special a celei din R.D.G. cu orientarea ei bine definită, el nu poate justifica alte omissiuni elemente. De pildă, lipsește Johannes Becher, cu producția sa vastă, care figurează încă din 1919 în celebra culegere „Mencheits dämmerung” a lui Pinthus cu nu mai puțin de 14 poezii. Deși a avut, ce toată orientarea sa timpurie spre comunism, o perioadă incertă, o perioadă de „experiențe”, nu i se poate nega încă în acea epocă forța artistică, neobișnuită, și înțelegerea și totodată precizia expresiei. Aiori, din toată opera poetică a lui Bertold Brecht, în care versurile de inspirație social-politică ocupă o parte preponderantă, așa înțeit s-a puzut scotea un volum de o sută de poezii numai cu această tematică, figurată de cei una singură, anecdotică și didactică.

Dar nu lipsește numai poeziile omenești. Nici alte aspecte reprezentative ale primei jumătăți de secol nu au fost ogîndite: expresionismul (în ce are el al specific), ecorurile primului război mondial în literatură, care domniie epoca, suprarealismul. O prejudecată favorabilă modului tradițional de simțire, exprimate și verificate o determinat în schimb includerea unor poezii cu totul minore și a unor versuri cam vetuste, deși nu lipsite de frumusețe.

Regăsim, evident, numele mari care au deschiș o epocă de lirică încă neîncheiată azi: Ștefan George, Rilke, Christian Morgenstern, Trakl, Dehmel, H. Hesse, Hugo von Hofmannsthal, apoi din generația următoare, nume cu greutate ca Frantz Werfel, Georg Heym, Gottfried Benn, Richarda Huch. dar pe lîngă ei și păstrători întîrziți ai unui mod de exprimare care începe să dateze chiar de la apariția lui, cum e cel al autorilor de halale Agnes Niemetz și alii. În volumul de esee, editat de Walter Gale, mort tînăr acum 60 de ani, Hans Carossa, R. Binding, L. Strauss, dar și o multime de nume demult uitate. Nu lipsii de suflu

AL. SIMION

TARAS ȘEVČENKO

Se împlinește 150 de ani de la nașterea marelui poet ucrainian Taras Șevcenko. Cîntîndu-și memoria, Consiliul Mondial al Păcii a inclus această aniversare printre manifestările culturale importante ale anului. Prefațat de către M. Beniuc, volumul Cobzarul, recent apărut în limba romînă, cuprinde opera poetică completă a lui T. Șevcenko. Cartea înseamnă astfel și un omagiu adus poetului în împlînirea sărbătorii sale.

În anii tinereții, de 15 ani, Cobzarul în lălmăcirea lui Victor Turbure, relevă calitățile remarcabile. Ne referim nu numai la curgearea firească, la fluiditatea melodioasă a versului. Traducătorul a păstrat cu înțelegere în universul poeziei lui Șevcenko. I-a întîut substanța lirică intimă. Exigent și entuziast, Victor Turbure a perseverat în îmbunătățirea conținutului a propriilor variante, dorînd să ajungă la versuri cît mai fidele. Lumea afectivă, sensibilitatea originară a poemelor înscrise astfel convingător în interpretarea textului românesc. Cîntărilor noștri au dobîndit, datorită acestui nu volum, posibilitatea aprecierii Cobzarului în ansamblu. Să deosebim de pregnant apare aderearea vibrată a poeziei la frămîntările dramatice ale epocii. T. Șevcenko reflectă în timpul de la înălțimea unei lirici pătrunde de patos militant, revoluționar-democratic.

Admirator al lui Pușkin, el dovedește o cunoaștere temeinică a întregii poezii și a culturii contemporane. Prin ideile viziunilor și imagurile folosite, T. Șevcenko mărturisește vigoarea unei creații în care filonul popular, valorificat profund, se îmblînă cu o artă rafinată cîntă. Traducătorul s-a aflat în fața sarcinii dificile de a reda spiritul operii originale fără a aluneca pe pantă amăgitoare a unei transpunerii superficiale folclorice, ci surprinzînd simplitatea subtilă, proprie genialității poet.

Talentul și semnificația talentului lui Șevcenko au fost subliniate de reprezentanții strălucii ai literaturii și gîndirii ruse ca Belinski și Dobrolubov. La moartea lui, i-a închinat o poezie Nekrasov. I-a roștit numele, ca pe o chemare la luptă împotriva țarismului. Lenin.

Tradusă în numeroase limbi, opera lui Șevcenko a devenit un bun al culturii universale; ea își păstrează nealterată valoarea emoțională inițială. Cu multă căldură a scris despre T. Șevcenko, C. Dobrogeanu-Gherea, care a fost inițiu popularizator al operii sale în limba romînă. În cuvîntele inspirate l-a evocat Mihail Sadoveanu.

Cobzarul a cunoscut adevărată glorie abia după Revoluția socială din Octombrie, iar în țara noastră a ajuns în minile cîntărilor, în ediții repetate și tot mai reprezentative, numai în anii puterii populare.

Taras Șevcenko a parcurs cîteva etape, nu răpăcit marcate, dar evidente totuși de-a lungul evoluției sale. Romanticismul realist, poemare lasă loc evocărilor primele. Maturizarea poetului atît în înțelegerea sensului societății contemporane cît și în perfecționarea mijloacelor de expresie artistică, s-a produs într-un termen relativ scurt. Condiția sa socială de lobag răscumparat, firea protestatară născută de o tragică experiență personală, în contacte strînse cu mișcarea socială și cultura înaintă a timpului, i-au accelerat procesul de limpezire spirituală.

A-i reduce poezia la o frăsătură dominantă sau la o sumă de dimensiuni ar fi o încercare destul de riscantă, pentru că, în ciuda prejudecăților înțeleștente de o apreciere unilaterală, potrivit căreia sruna cobzarului e una singură, lirică lui Taras Șevcenko cunoaște nenumărate corzi, cuprinde nuanțe multiple, realizînd și concretizînd polifonic o lume întregă de idei și sentimente. Revoluția socială, patriotisme forbitate, imnuri înălțate dragostei, suferință, deznădejde, minic, ură și apoi, hunățele omenească, generozitate, milă, compasiune — o gamă nesfîrșită de trăiri sufleteshi, de îpostaze ale unei ființe ardente, avide de integritate morală, de adevăr, de justicie.

„Poezia” este discutabil. El demonstrează de altfel din nou, că orice îndecată de valoare, deci orice alegele, se face pornind de la o idee preconceptă, și că dacă spun : eliminare a acizilor neuronali, am mărturisit o tentativă. Așa se explică omiterea metlor versuri notabile, nu atât eferențe, cît legate de o atitudine bine definită — și de aceeaș restrins poate fi făcut răspunzător pentru excluderea lor, el nu poate justifica totodată înglobarea altora, de minimă importanță dar avînd meritul, în ochii celui care le-a ales, de a fi „inefabili și inexprimabilul turnat în cuvînt”. Pe de altă parte, dacă punctul de vedere adoptat, cel al valorii poetice „în sine”, poate explica neînțelegerea genericii tinere, în special a celei din R.D.G. cu orientarea ei bine definită, el nu poate justifica alte omissiuni elemente. De pildă, lipsește Johannes Becher, cu producția sa vastă, care figurează încă din 1919 în celebra culegere „Mencheits dämmerung” a lui Pinthus cu nu mai puțin de 14 poezii. Deși a avut, ce toată orientarea sa timpurie spre comunism, o perioadă incertă, o perioadă de „experiențe”, nu i se poate nega încă în acea epocă forța artistică, neobișnuită, și înțelegerea și totodată precizia expresiei. Aiori, din toată opera poetică a lui Bertold Brecht, în care versurile de inspirație social-politică ocupă o parte preponderantă, așa înțeit s-a puzut scotea un volum de o sută de poezii numai cu această tematică, figurată de cei una singură, anecdotică și didactică.

Dar nu lipsește numai poeziile omenești. Nici alte aspecte reprezentative ale primei jumătăți de secol nu au fost ogîndite: expresionismul (în ce are el al specific), ecorurile primului război mondial în literatură, care domniie epoca, suprarealismul. O prejudecată favorabilă modului tradițional de simțire, exprimate și verificate o determinat în schimb includerea unor poezii cu totul minore și a unor versuri cam vetuste, deși nu lipsite de frumusețe.

Regăsim, evident, numele mari care au deschiș o epocă de lirică încă neîncheiată azi: Ștefan George, Rilke, Christian Morgenstern, Trakl, Dehmel, H. Hesse, Hugo von Hofmannsthal, apoi din generația următoare, nume cu greutate ca Frantz Werfel, Georg Heym, Gottfried Benn, Richarda Huch. dar pe lîngă ei și păstrători întîrziți ai unui mod de exprimare care începe să dateze chiar de la apariția lui, cum e cel al autorilor de halale Agnes Niemetz și alii. În volumul de esee, editat de Walter Gale, mort tînăr acum 60 de ani, Hans Carossa, R. Binding, L. Strauss, dar și o multime de nume demult uitate. Nu lipsii de suflu